

Biologisk mangfold**Rødsmoen skyte- og øvingsfelt****Åmot kommune, Hedmark**

BM-rapport nr 1 -2002

Dato: 05.07.02

INNHold

1 INNLEDNING	1
2 MATERIALE OG METODER	2
2.1 OMRÅDEBESKRIVELSE	2
2.2 DATAINNSAMLING	4
2.3 NATURTYPER	4
2.4 VILT	4
2.5 FERSKVANN	5
2.6 MARINE OMRÅDER	5
2.7 RØDLISTEARTER	5
2.7.1 Truethetskategorier	5
2.8 SAMMENVEIDE OMRÅDER	6
2.9 AKTIVITETER SOM PÅVIRKER BIOLOGISK MANGFOLD	6
3 RESULTATER	8
3.1 NATURTYPER	8
3.2 VILTOMRÅDER	15
3.3 FERSKVANN	16
3.4 RØDLISTEARTER	18
3.4.1 Nasjonalt rødlistede planter	18
3.4.2 Regionalt sjeldne planter	18
3.4.3 Nasjonalt rødlistede virveldyr	19
3.4.4 Nasjonalt rødlistede virvelløse dyr	20
3.5 SAMMENVEIDE OMRÅDER	20
3.5.1 Generelt om forvaltningsråd	20
3.5.2 Beskrivelse av sammenveide områder med forvaltningsråd	21
1. Rena med Løpsjøen	21
2. Kåsmoen	22
3. Øst for Kåsmoen	23
4. Svarttjern / Kildesaga	23
5. Otersmyra	24
6. Myrer på BT-banen	25
7. Sør for Asprusta	25
8. Nord for Stavlia	25
9. Løvåsen / Yglesjøene	25
10. Yglekletten	26
11. Granåsen / Lortmyrtjernet	27
Tabell forvaltningsråd	28
4 LITTERATUR	29

KARTVEDLEGG

1. Naturtyper
2. Vilt
3. Ferskvann
4. Rødlistearter, vilt og karplanter
5. Statuskart for biologisk mangfold 2002

Tittel: BM-rapport nr. 1 (2002) Biologisk mangfold i Rødsmoen skyte- og øvingsfelt	Emneord: Kartlegging Biologisk mangfold Naturtyper Rødsmoen
Prosjektansvarlig: Jon Bekken Prosjektkonsulenter: Einar K. Kystvåg og Ernst R. Østmoe (digitalt kart) Kvalitetssikring: Antonio B.S. Poléo, Universitetet i Oslo Naturtjenester AS Mellomrasta 14, 2211 Kongsvinger Tlf.: 62 81 97 60 Fax.: 62 81 43 44	Dato: Mars 2002
Oppdragsgiver: Forsvarsbygg, Divisjon Rådgivning, Kompetansesenter Miljø Prosjektnummer 2NM 7000807	Oppdragsreferanse: Bjørn Arne Rukke Tlf.: 23 09 34 98 Rune Søyland Tlf.: 23 09 51 46
Sammendrag: Kartleggingen av biologisk mangfold er et ledd i oppfølgingen av <i>Forsvarets sektorhandlingsplan for biologisk mangfold</i>, som er Forsvarets bidrag til Stortingsmelding nr. 42 (2000-2001). Kartleggingen er firedelt, man samler inn opplysninger om <u>naturtyper</u>, <u>vilt</u>, <u>ferskvann</u> og <u>rødlistearter</u> (truede og sårbare arter), etter metodikk gitt i håndbøker fra Direktoratet for naturforvaltning. Noen områder omfatter også en femte del; <u>marine områder</u>. Forsvaret har laget en kravspesifikasjon som gir retningslinjer for hvordan arbeidet skal utføres. I første del av rapporten gis en begrunnelse for arbeidet med kartlegging av biologisk mangfold med bakgrunn i lovverk og internasjonale forpliktelser. Det gis videre en kortfattet beskrivelse av naturgrunnlag og geografi i Rødsmoen skyte- og øvingsfelt. Sammenstillingen av det foreliggende materialet har resultert i identifisering av 16 naturtype-lokaliteter, sju viltområder og tre ferskvannslokaliteter. Videre er det påvist 24 rødlistearter i og nær øvings- og skytefeltet. Mange av disse er fugler som raster under trekket. Det redegjøres videre for truethetskategorier og den norske rødlista. Det gis også en kort omtale av planter som er regionalt sjeldne. Det er laget et kart for hvert av temaene naturtyper, vilt, ferskvann og rødlistearter, og et <u>sammenveid kart</u> for biologisk mangfold. Ved sammenveilingen er sju områder vurdert til verdien A, svært viktige områder for biologisk mangfold, og fire områder er gitt verdien B, viktige. Det gis forvaltningsråd for hvert enkelt område. Kartene finnes i denne rapporten i målestokk 1:65.000, som separate blad i målestokk 1:20.000, og som digitale kart. Alle opplysninger om naturtyper, vilt, ferskvann, rødlistearter, og en del ikke rødlistede karplanter er lagt inn i databaseverktøyet Natur2000. Alle UTM-referanser i rapporten er gitt etter kartdatum WGS84.	

1 INNLEDNING

I lengre tid er det foretatt registreringer av ulike typer myr, skog, vassdrag og andre naturområder her i landet. Dette har blitt gjort dels som følge av verneplaner, men også som en del av grunnforskningen i de ulike fagfelter. Et omfattende antall nasjonale lover og internasjonale avtaler pålegger og forplikter oss til å ta vare på det biologiske mangfoldet. De viktigste er

- Naturvernloven av 1970
- Viltloven fra 1981, som i § 1 slår fast at viltet skal forvaltes slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares
- Plan- og bygningsloven av 1985
- Washingtonkonvensjonen av 1975 – regulerer handel med ville dyr og planter
- Bernkonvensjonen av 1979 – beskyttelse av truede arter
- Bonnkonvensjonen av 1983 – beskyttelse av trekkende arter
- Biodiversitets- (Rio-) konvensjonen av 1994 – konvensjonen om biologisk mangfold, med bl.a. Lokal Agenda 21

Norge har forpliktet seg til å utarbeide strategier for bevaring av biologisk mangfold, også lokalt, og alle større grunneiere har derfor fått et spesielt ansvar som forvaltere av egne arealer. Stortingsmelding nr. 42 (2000-01) *Biologisk mangfold - Sektoransvar og samordning* gir retningslinjer for hvordan de ulike sektorer skal ivareta hensynet til biologisk mangfold i sine forvaltningsområder. *Forsvarets sektorhandlingsplan for biologisk mangfold* inngår som kapittel 5 i meldingen. For å følge opp Forsvarets egne mål fra sektorhandlingsplanen er det blitt utarbeidet et totalprosjekt nr. 2NM 7000807, som består av 7 delprosjekter. Delprosjekt nr. 1 *Kartlegging av biologisk mangfold* skal sørge for at alle områder der Forsvaret er hovedbruker blir kartlagt for biologisk mangfold. Det er Forsvarsbygg som har ansvaret for oppfølgingen av handlingsplanen.

Leveområdene for de enkelte artene bestemmes av klima, topografi, berggrunn, vegetasjon og næringsforhold. Det er viktig i denne forbindelse å huske på at planter og dyrs kolonisering av landet vårt bare har pågått i ca. 10.000 år (etter siste istid), og at dette er en kontinuerlig og dynamisk prosess. Landskapet påvirkes og forandres av mange faktorer, og inngrep gjort av mennesker har i økende grad vært med på å bestemme denne utviklingen. Ved å kartlegge og forvalte arealene ut fra konkret kunnskap om artenes behov i sine leveområder, kan en sikre å opprettholde en rikt og variert sammensatt flora og fauna.

Foruten "Nasjonal rødliste for truede arter i Norge 1998" (DN 1999a) har Direktoratet for naturforvaltning utarbeidet fire håndbøker som beskriver kartlegging og verdisetting av biologisk mangfold:

• Viltkartlegging	DN-håndbok 11 (1996, revidert 2000)
• Kartlegging av naturtyper	DN-håndbok 13 (1999)
• Kartlegging i ferskvann	DN-håndbok 15 (2000)
• Kartlegging av marint biologisk mangfold	DN-håndbok 19 (2001)

Forsvaret har laget en kravspesifikasjon for kartlegging av biologisk mangfold som i hovedsak bygger på disse håndbøkene. Kartlegging som skjer i Forsvarets skytefelt omfatter deler av en eller flere kommuner og skal samordnes med kartleggingen i kommunen(e) som helhet. Arbeidet skal skje med innspill fra lokale ressurspersoner, og resultatene må få en god tilgjengelighet. Dette vil være en styrke i den daglige bruken og forvaltningen av områdene. I kartleggingen av biologisk mangfold må vanligvis opplysninger fra litteratur, databaser og intervjuer suppleres med feltarbeid. På Rødsmoen ble eksisterende kunnskap vurdert å være så god at ytterligere feltarbeid i denne omgang ikke var nødvendig. Likevel er forvaltning av naturområder en utfordring som stadig krever oppdatering av kunnskapen. Forsvaret vil utvikle et oppsynssystem for å følge utviklingen av biologisk mangfold i sine områder.

Flora og vegetasjon i området er kartlagt i perioden 1993-99 (Wold 1994, 2000, Wold & Nybakke 1998). Det er også startet et program for å undersøke slitasjen på vegetasjonen i utvalgte felter i øvingsområder (Wold 2000). Fugler og mindre pattedyr er undersøkt i perioden 1993-2001 (Bekken 1995, 1997, 2000, 2001). Vannkvalitet og fiskeforekomster er undersøkt 1993-97 (Kjellberg 1993, 1997, Rødssdalen & Nordseth 1996). Sundli (1998) har laget en skogbruksplan for Rødsmoen, hvor det bl.a. er lagt vekt på hvordan skogen bør skjøttes for å dempe ulike typer støy best mulig. En foreløpig kartlegging av naturtyper i kommunen foreligger (Korsmo & Wold 1999), og et oppdatert viltkart for Åmot ble nylig ferdig (Åmot kommune 2000).

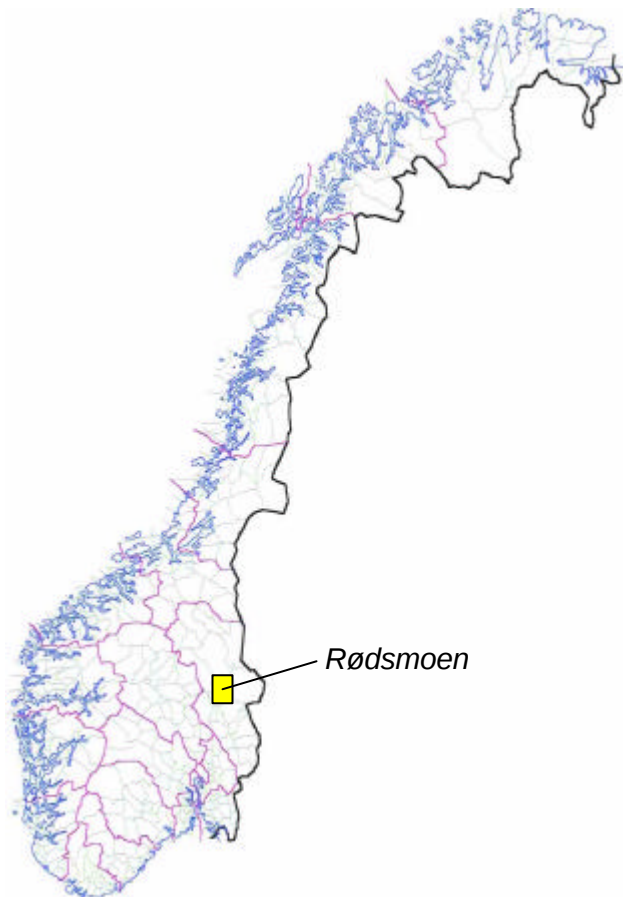
2 MATERIALE OG METODER

2.1 OMRÅDEBESKRIVELSE

Rødsmoen ligger i Åmot kommune i Hedmark fylke. I øst er området avgrenset av elva Rena og Løpsjøen, i vest av Gardskogvegen og Stormobekken og i nord mot Tjernsmyra, Rundalsjøen og Rødsgrenda. Vest for søndre del ligger flyplass og hoppfelt. Øvingsområdet har et areal på ca. 39,34 km² (FBT 1999). I tillegg kommer Rikosjettområde sone 2 i nord på ca. 7 km².

Området er påvirket av intensivt skogbruk og noe beite. Fattige barskogstyper dominerer, med et innslag av middels rike til rike skogtyper og myr. Lågurtgranskog, høgstaudegranskog, rik sumpskog og tresatte rikmyrer kan inneholde en artsrik flora med mange sjeldne arter.

Høyden over havet varierer fra ca. 290 m i leirområdet til 565 m på den høyeste åsen, vestre Yglekletten.

Lavfuruskog

Myrparti

Granskog

Bildene viser representative landskap i området: furuskog, myr og granskog.

2.2 DATAINNSAMLING

Innsamling av opplysninger om biologisk mangfold foregår ved

- søk i litteratur
- søk i databaser
- intervju med lokalkjente
- kontroll av enkeltopplysninger i felt
- mer omfattende feltregistreringer

Hvordan kartleggingen må legges opp i hvert enkelt tilfelle, er avhengig av den mengde opplysninger som allerede foreligger fra et område. Dersom lite er kjent, vil intervju med lokalkjente sammen med studier av kart være en naturlig start på arbeidet. På Rødsmoen ble eksisterende kunnskap vurdert å være så god at ytterligere feltarbeid i denne omgang ikke var nødvendig.

2.3 NATURTYPER

DN-håndbok 13 *Kartlegging av naturtyper* (DN 1999b) viser hvordan en skal identifisere og kartlegge naturtyper som er spesielt viktige for biologisk mangfold. Det gis en beskrivelse av 56 naturtyper som skal kartlegges. I tillegg finnes en mulighet til å ta med "Andre viktige forekomster". Naturtypene deles inn i tre kategorier:

Svært viktige som har verdi A
Viktige som har verdi B
Lokalt viktige som har verdi C

Verdien fastsettes ut fra kriterier gitt i håndboka. Den påvirkes blant annet av om utformingen er velutviklet, av lokalitetens areal, og en eventuell forekomst av rødlistearter. Områder med arter som klassifiseres som *direkte truede*, *sårbare* eller *sjeldne* arter ifølge nasjonal rødliste (DN 1999a) får automatisk verdi A.

2.4 VILTOMRÅDER

Viltkartlegging foregår etter DN-håndbok 11 ved at informasjon hentes fra ulike skriftlige kilder og ved intervju med lokalkjente. Funksjonsområder for viltet (f. eks. vinterbeiteområder, spillplasser og hekkeområder) sammenstilles på kartet, og på grunnlag av disse avgrenses det *viltområder*. Funksjonsområdene gis vektorer fra 1 til 5, og vektsummer kan beregnes digitalt eller manuelt. På denne måten kommer man fram til *viktige* og *svært viktige* viltområder. Vektsumkartene kan bli ganske mosaikkpregede, og det er ofte naturlig å korrigere disse manuelt for å forenkle kartet og lage bedre arronderte og mer sammenhengende viltområder.

2.5 FERSKVANN

Etter metodikken i DN-håndbok 15 er det tre kriterier som kan plassere et område i gruppen *Prioriterte lokaliteter*:

1. Lokaliteter med viktige bestander av ferskvannsfisk. Listen omfatter 15 arter innen familiene laksefisk, niøyer, ulker og karpefisk.
2. Lokaliteter med fiskebestander som ikke er påvirket av utsatt fisk.
3. Lokaliteter med opprinnelig plante- og dyresamfunn; omfatter alle større uregulerte/lite regulerte vannlokaliteter.

2.6 MARINE OMRÅDER

DN-håndbok 19 beskriver hva som skal kartlegges i marine områder. Det deles inn i tre hovedgrupper.

1. Spesielle naturtyper (områder med fysiske eller kjemiske forhold som gjør det til levested for særegne biologiske samfunn)
2. Nøkkelområder for spesielle arter (levested for østers, kamskjell, sel og sjøfugl)
3. Nøkkelområder for spesielle stammer (populasjoner av sild, kolmule, hummer og andre særegne stammer)

2.7 RØDLISTEARTER

Gjeldende liste over truede og sårbare plante- og dyrearter i Norge er "Nasjonal rødliste for truede arter i Norge 1998" (DN 1999a). I rapporten nevnes rødlistede arters truethetskategori i kursiv.

2.7.1 Truethetskategorier

Utryddet Ex (Extinct)

Arter som er utryddet som reproduserende. Det vil vanligvis omfatte arter som er forsvunnet for mer enn 50 år siden. Ex? angir arter som er forsvunnet for mindre enn 50 år siden.

Direkte truet E (Endangered)

Arter som er direkte truet og som står i fare for å dø ut i nærmeste framtid dersom de negative faktorene fortsetter å virke.

Sårbar V (Vulnerable)

Sårbare arter med sterk tilbakegang, kan gå over i gruppen direkte truet dersom de negative faktorene fortsetter å virke.

Sjelden R (Rare)

Sjeldne arter som ikke er direkte truet eller sårbare, men som likevel er utsatt på grunn av liten bestand eller spredt og sparsom utbredelse.

Hensynskrevende DC (Declining, care demanding species)

Hensynskrevende arter som ikke tilhører kategori E, V eller R, men som på grunn av tilbakegang krever spesielle hensyn og tiltak.

Bør overvåkes DM (Declining, monitoring species)

Kategorien "bør overvåkes" omfatter arter som har gått tilbake, men som ikke regnes som truet. For disse artene er det grunn til å overvåke situasjonen.

2.8 SAMMENVEIDE OMRÅDER – viktige områder for biologisk mangfold

Når de fire elementene naturtyper, viltområder, ferskvannslokaliteter og rødlistearter (og ev. marine forekomster) er kartlagt, er grunnlaget til stede for å avgrense sammenveide områder – viktige områder for biologisk mangfold. I likhet med naturtypene deles disse områdene i tre kategorier:

Svært viktige som har verdi A

Viktige som har verdi B

Lokalt viktige som har verdi C

I utgangspunktet er alle kategoriene under de ulike datasettene viktige for biologisk mangfold, enten de er i A-klassen eller B-klassen. Det er viktig å ta vare på alle kategorier på rødlista, og alle artenes funksjonsområder slik de beskrives i vilthåndboka. Selv om et område har to eller flere B-verdier, adderes de ikke opp til A-verdi. Grunnen til det er at en og samme art for eksempel kan være registrert både på viltkartet og som rødlisteart. Både ved arrondering av områder og plassering som A- eller B-områder, må det utøves skjønn. En kommune eller stor grunneier bør også kunne justere verdien opp, for eksempel ut fra forekomst av lokalt sjeldne eller spesielle arter. For å ivareta et helhetlig økologisk perspektiv er det også nødvendig å vurdere enkeltlokaliteter i en større sammenheng. Her må momenter som artenes arealkrav og spredningsmuligheter tas i betraktning.

2.9 AKTIVITETER SOM PÅVIRKER DET BIOLOGISKE MANGFOLDET

Hva slags aktiviteter de militære avdelingene gjennomfører i ulike øvingsområder, vil variere mye. Ved kontakt med brukerne, vil man kunne gi forvaltningsråd som er tilpasset de aktuelle aktivitetene. De hensyn som må tas for å ivareta det biologiske mangfoldet, vil ofte variere gjennom året. For eksempel kan det være områder med sårbart vilt der det kun må tas spesielle hensyn i yngle- og hekkesesongen. Det er viktig å vise at forvaltningsrådene ikke pålegger brukerne unødige restriksjoner, men åpner for aktiviteter når det er mulig.

Et annet aspekt som skal vurderes i forvaltningsrådene er *kvantiteten* av påvirkningen. Aktivitetens omfang vil ofte være avgjørende for innvirkningen på det biologiske mangfoldet. For eksempel vil det være stor forskjell på forflytning av noen få soldater på patruljetjeneste og et kompani som øver "full strid". Det skal derfor gis forvaltningsråd der man differensierer på størrelsen av påvirkningene.

Militær trening innebærer blant annet soldater til fots, bruk av kjøretøyer, fly og helikopter, og skytestøy av ulik karakter. Tråkk- og kjøreslitasje på vegetasjonen finnes det etter hvert en god del kunnskap om, se Wold (2000). Innvirkning på fuglelivet er beskrevet av Edvardsen & Lund (1996), og innvirkning på klauvvilt og rovvilt er beskrevet av Aanes m.fl. (1996a,b).

Punktene som nevnes i det etterfølgende avsnittet er ikke ansett å være en fullstendig opplisting, slik at andre aktiviteter som anses som viktige i det enkelte tilfelle også må vurderes.

Militær trening

- Soldater til fots, organisert øvelse – Terrengslitasje, støy, stress av vilt (lukt/syn)
- Kjøring med beltegående kjøretøyer – Beltespor (terrengslitasje), støy, forurensing (olje, drivstoff, kjemikalier)
- Kjøring med hjulgående kjøretøy – Hjulspor (terrengslitasje), støy, forurensing (olje, drivstoff, kjemikalier)
- Øving med amfibie- og landgangsfartøy – Hjul- og beltespor, inngrep i strand- og elvebredd ved for eksempel bygging av midlertidig rampe (terrengslitasje), støy, forurensing (olje, drivstoff, kjemikalier)
- Skyting med løsammunisjon – Støy, ammunisjonsrester
- Skarpskyting med lette våpen – Støy, ammunisjonsrester, brann, forurensing (tungmetaller)
- Skarpskyting med tunge våpen – Treff/nedslag, trykkbølger, ammunisjonsrester, støy, brann, forurensing (tungmetaller, mm)
- Bombardering - Treff/nedslag , trykkbølger, ammunisjonsrester, støy, brann, forurensing (tungmetaller mm)
- Sprengningsøvinger - Eksplosjonssted, trykkbølger, støy, forurensing (tungmetaller, mm)
- Bivuakking – Aktivitet og belastning (terrengslitasje, ved bl.a. hogst av bar og raier, telt), avfall, støy, forurensing (olje, drivstoff, kjemikalier), stress av vilt (lukt/syn)
- Stillingsutbygging – Faste inngrep i naturen, støy (bl.a. maskinelt utstyr), forurensing (olje, drivstoff, kjemikalier)
- Øving med marinens fartøy - Forurensing (olje, drivstoff, kjemikalier), støy
- Flyging med jagerfly - Støy
- Flyging med helikopter (også ved landingsplass) – Støy, lufttrykk, forurensing (olje, drivstoff, kjemikalier)
- Mobile verksteder – Belte- og hjulspor (terrengslitasje), støy, aktivitet, forurensing (olje, drivstoff, kjemikalier)
- Feltsykehus og feltkjøkken – Støy, aktivitet og belastning (terrengslitasje).
- Kommandoplasser, forsyningsbaser, og lignende – Hjul- og beltespor (terrengslitasje), aktivitet og belastning (terrengslitasje), støy, stress av vilt (lukt/syn)

Skogbruk

Avtalen om forvaltning av Forsvarets skoger mellom Statskog SF og Forsvarsbygg (Forsvarsbygg 2002) legger relativt strenge miljømessige føringer på skogsdriften i Forsvarets skoger. I avtalens formålsparagraf heter det at militære og miljøhensyn skal prioriteres framfor hensynet til økonomisk resultat. Ifølge avtalens vedlegg E – *Miljøkrav til skogsdrift ved Forsvarets eiendommer* pekes det på at områder som ved kartlegging av biologisk mangfold blir verdiklassifisert som A, B og C skal unntas ordinær skogsdrift. I tillegg peker vedlegget på at *Levende skog*-standarder med ytterligere skjerpelser bestemt av Forsvaret skal etterleves i alle områder.

Andre aktiviteter

- Nedbygging av arealer (bygningssmasse, veier, asfalterte flater, mm.) - Tap av habitat, habitatfragmentering
- Drenering/ gjenfylling - Tap av habitat, endring av fysisk/kjemiske forhold
- Masseuttak - Tap av habitat, terrengslitasje, endring av fysisk/kjemiske forhold
- Beiting - Terrengslitasje
- Gjengroing - Tap av habitat, habitatfragmentering
- Jordbruksdrift - Tap av habitat, habitatfragmentering
- Gjødsling – Forurensning
- Opphør av landbruksdrift - Tap av habitat, habitatfragmentering
- Friluftsliv - Terrengslitasje

På grunnlag av opplysninger fra den militære avdeling, Søndenfjeldske Dragonregiment/ Østerdal Garnison, om hvilke aktiviteter som er aktuelle i de ulike delområder, har vi gitt forvaltningsråd. Alle aktiviteter nevnt over er vurdert. Forvaltningsrådene er satt inn i rammer etter beskrivelsen av de sammenveide områdene i siste del av rapporten, og i form av tabell (tabell 1).

3 RESULTATER

I nummereringen av lokaliteter er flere tallserier i bruk. Nummereringen av naturtyper, enkeltobservasjoner av vilt, og viltområder følger de nummer Åmot kommune har tilegnet områdene i sin kartlegging (Korsmo & Wold 1999, Åmot kommune 2000). For ferskvannslokaliteter og for sammenveide områder for biologisk mangfold er det etablert nye serier fra 1 og oppover.

3.1 NATURTYPER

Kartlegging av naturtyper i Åmot kommune ble foretatt i 1999, med til sammen 199 registrerte lokaliteter fordelt over hele kommunen (Korsmo & Wold 1999).

I alt er det registrert 16 naturtypelokaliteter i og nær Forsvarets områder på Rødsmoen. En oversikt over lokalitetene finnes i kartvedlegg 1. Kartet finnes også i målestokk 1:20.000, og som SOSI-filer. Utfyllende opplysninger om de enkelte lokalitetene er lagt inn i databasen Natur 2000.

Ut fra den dokumentasjonen som foreligger, har 5 av de 16 lokalitetene verdi A - svært viktig, og 11 har verdi B - viktig. Rødsmoen har forholdsvis mange og store naturtypelokaliteter. Vi har derfor her valgt ikke å definere ytterligere områder i den tredje kategorien, C - lokalt viktige områder.

Områdenummerne er i samsvar med Åmot kommunes nummerering av naturtypene. Etter navnet på lokaliteten følger naturtypekoden etter DN-håndbok 13, naturtypenavnet og verdivurderingen. Beskrivelsene er for en stor del basert på Wold (1994, 2000), Wold & Nybakke (1998) og Korsmo & Wold (1999). Lokalitetsnummer i databasen Natur 2000 for de ulike lokalitetene nevnes også.

5. Kåsmoen F06 Rikere sumpskog - Svært viktig naturtype 042910005

Rikere sumpskog kjennetegnes av våt jordbunn med periodevis vannmetning. Dominerende tresalg er gjerne svartor, gråor eller gran, med innslag av svartvier eller istervier. Store økologiske variasjoner innen små areal gir stor artsrikdom. Det aktuelle området er stort med rik forekomst av marisko (*fredet, hensynskrevende*). I det rike året 1996 ble det registrert hele 1080 blomstrende individer. Videre vokser kåltistel (*hensynskrevende*) flere steder. Planten er avbildet på neste side. Orkidéene nattfiol og knerot vokser også her. Sumpskogen har innslag av rikmyr. Lokaliteten ligger utenfor Forsvarets område. Areal: Ca. 150 daa.

Kåltistel

Kåltistelen er rødlistet i kategorien Hensynskrevende, og forekomstene på Rødsmoen er kanskje de beste i landet.

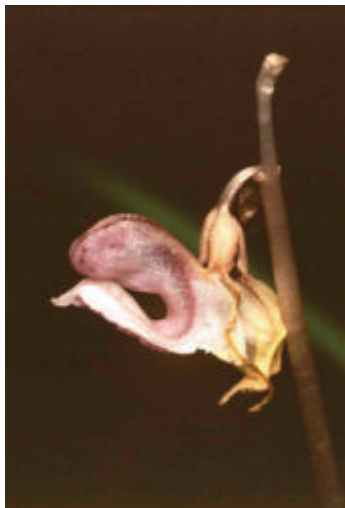
6. Yglekletten F08 Urskog/gammelskog - Svært viktig naturtype 042910006

Typisk for naturtypen er mye død ved, både stående og liggende. Skogen er flersjiktet, med stor innblanding av levende og døde lauvtrær. Kontinuitetsmiljø har nasjonalt gått sterkt tilbake, noe som har ført til at mange gammelskogsarter har blitt rødlistet. Lokaliteten tilhører undertypen gammel granskog.

Den sørvestvendte lia i den østre kletten og den østvendte lia i den vestre kletten inneholder en del gammel skog som er forholdsvis urørt, trolig pga. vanskelige driftsforhold. Den sistnevnte delen av området er størst og har størst variasjon i treslag og dimensjoner. Områdene er viktige for hullrugere og arter som er knyttet til gammel skog. Forekomsten av grov osp er verdifull for hullrugerne, og den beites også av storfugl. Store bjørker byr på vinterbeite for orrfugl. Terrengformasjonen virker tiltrekkende på gaupe, som gjerne har dagleier i slike områder. Det er funnet to lavarter som er svake indikatorer på kontinuitet; lungenever og gubbeskjegg. Ellers er svartskjegg, mørkskjegg og hengestry påvist. Areal: Ca. 330 daa.

9. Nord for Stavlia F06 Rikere sumpskog - Viktig naturtype 042910009

Et lite, fuktig drag med hensynskrevende flora. Skogen domineres av gran og bjørk. Her vokser kåltistel (*hensynskrevende*), huldreblom (*fredet*), stortveblad, småtveblad, skogmarihånd, knerot og taglstarr i tillegg til en rekke andre krevende arter. Dette er den eneste lokaliteten på Rødsmoen hvor huldreblom har satt frø i perioden 1993-99. Areal: Ca. 45 daa.

Huldreblom

Arten er funnet nord for Stavlia og tre steder i det store kalkrike området i nord. Arten viser seg ikke hvert år, er alltid fåtallig og lett å overse, og den er følsom for hogst. Ellers funnet svært spredt over det meste av fylket.

10. Kildesaga A05 Rikmyr - Viktig naturtype 042910010

Mens fattige myrer gjerne har et utvalg av 20-30 karplantearter, har rikmyrer over 100 slike arter. Flere norske rødlistearter, bl.a. insekter og karplanter, finnes bare på rike og ekstremrike myrområder. Feltsjiktet domineres vanligvis av gras og starr, og bunnsjiktet domineres av brunmoser, og minst en av artene myrstjernemose, rødmakkmose eller stormakkmose. Denne lokaliteten ble oppdaget i 1996. Her finnes Rødsmoens eneste kjente forekomst av breiull, som er en karakterart for rikmyr. Det ble funnet 56 blomstrende nattfiol dette året, og antallet holdt seg omtrent likt til 1999. Da økte antallet en del. Her vokser også orkidéen stortveblad. Areal: Ca. 20 daa.

Nattfiol

Planten er regionalt sjelden og vokser spredt rundt i fylket.

11. Øst for Løvåsen A05 Rikmyr - Viktig naturtype 042910011

Denne forholdsvis store rikmyra har en rik forekomst av engmarihånd. Antallet har variert fra 271 blomstrende individer i 1996 til hele 661 i 1998, og 440 i 1999. Blant disse har det vært en del av den mørke underarten blodmarihånd, varierende fra 37 til 172 individer. Areal: Ca. 80 daa.

Engmarihånd

En regionalt sjelden plante. Arten er tallrik på ei myr øst for Løvåsen, og den vokser også ved Yglesjøene, på BT-banen og sørøst for Kildesaga. Ellers finnes arten spredt i de nordlige tre fjerdedeler av fylket.

12. Myrer ved Yglesjøene A05 Rikmyr - Viktig naturtype 042910012

Engmarihånd vokser mellom sjøene og nordvest for den vesle sjøen, med opptil 23 blomstrende individer I østenden av store Yglesjø vokser den i Hedmark sjeldne brunmyrak (starrfamilien). Her vokser mjølkerot og gråselje, og skogmarihånd vokser i tilgrensende skogkanter. Orkidéen myggblom ble funnet her i 1986, men er ikke gjenfunnet siden. Areal: Ca. 300 daa.

Myggblom.

Denne lille orkidéen vokser på ei lita rikmyr sørøst for Kåsmoen, i 1997 blomstret det ca. 80 individer her. Det foreligger et funn fra Yglesjøene i 1986, men her er den ikke gjenfunnet.

13. Øst for Kåsmoen A05 Rikmyr - Viktig naturtype 042910013

Denne lille orkidémyra ligger gjemt inne i grandominert skog. På lokaliteten vokser det 100-150 individer av marisko (*fredet, hensynskrevende*). Flere andre orkidéarter er også påvist. Her vokser brunskjene (starrfamilien), som bare har to kjente voksesteder i Hedmark. Dette er en karakterart for ekstremrike myrer. Areal:

Ca. 40 daa.

14. Sørøst for Kåsmoen (Kattuglebua) A05 Rikmyr - Viktig naturtype 042910014

Lokaliteten er ei lita rikmyr med mykmatte- og løsbunnsamfunn med flere krevende arter. Den mindre vanlige orkidéen myggblom ble oppdaget her i 1997, da blomstret det ca. 80 individer. Arten ble ikke sett her i 1993 og 1996, trolig fordi den opptrer uregelmessig. Areal: Ca. 15 daa.

*Rikmyr
sørøst for
Kåsmoen*

15. Nordøst for Kåsmoen F06 Rikere sumpskog - Viktig naturtype 042910015

Lokaliteten ligger like nord for nr. 13. Sumpskogen har betydelige forekomster av kåltistel (*hensynskrevende*). Videre finnes det 100-150 individer av marisko (*fredet, hensynskrevende*), og det finnes viktige forekomster av andre orkidéer. Areal:

Ca. 20 daa.

23. BT-banen, vestre myr A05 Rikmyr - Viktig naturtype 042910023

Rikmyr på øvre del av BT-banen (basistreningsbanen) omgitt av en brem med grandominert skog. Liten forekomst av engmarihånd. Areal: Ca. 15 daa.

24. BT-banen, østre myr A05 Rikmyr - Viktig naturtype 042910023

På denne grunne, intermediære myra på øvre del av BT-banen vokser kåltistel (*hensynskrevende*) og marisko (*fredet, hensynskrevende*). Av nattfiol ble det i 1997 funnet 28 blomstrende individer, 26 individer i 1998, og hele 100 individer i 1999. Areal: Ca. 20 daa.

28. Skogområde øst for Granåsen F03 Kalkskog - Svært viktig naturtype 042910028

Naturtypen er lettest å kjenne igjen på den frodige og artsrike vegetasjonen av blomsterplanter. Kalkskog kan ha ulike utforminger, den typen vi finner her er kalkgranskog. Det store området består av en mosaikk av kalkgranskog, lågurtskog og høgstaudekog. Lokaliteten er til dels sterkt påvirket av skogsdrift. Området har et større areal med marisko (*fredet, hensynskrevende*), og kåltistel (*hensynskrevende*) vokser spredt over store deler av området. Videre finnes det mye av orkidéen breiflangre i et stort område i sørøst. Av fem forekomster i Hedmark hvor arten er påvist i nyere tid, er dette trolig den rikeste. Området inneholder tre lokaliteter for huldreblom (*fredet*). Lokaliteten er gitt verdi A på grunn av det store arealet med rik flora og den store forekomsten av den fredede orkidéen marisko. Areal: Ca. 2.200 daa.

Breiflangre

Arten har en god forekomst i det kalkrike området i nord. Ellers er det kjent noen få voksesteder i Kongsvinger, Stor-Elvdal og Rendalen, i tillegg til eldre funn i Ringsaker.

29. Skogområde sør for Asprusta F03 Kalkskog - Svært viktig naturtype 042910029

Området består av grandominert skog av ulike alder, mindre hogstflater og fuktige sig. Stor konsentrasjon av krevende plantearter. Det finnes flere forekomster av marisko (*fredet, hensynskrevende*) - i 1996 ble det telt opp 479 blomstrende individer. Nattfiol ble samme år registrert med 72 blomstrende individer. Stortveblad finnes øverst i området, og nederst vokser grønnkurler flere steder. Lokaliteten er gitt verdi A pga. den store forekomsten av den fredede orkidéen marisko. Areal: Ca. 50 daa.

Marisko

Dette er vår mest iøynefallende orkidé, med store, velluktende blomster. Solid forekomst i tre områder på Rødsmoen. Arten er fredet mot innsamling, skade og ødeleggelse av enhver art.

30. Løpsjøen – Østhagen D Kulturlandskap, ulike typer - Viktig naturtype 042910030

Området er et artsrikt kulturlandskap ved Renaelva hvor store deler er delvis gjengrodd. Området har partier med artsrik høgstaudebjørke- og granskog, hagemarkspregede lågurtskog og rike fuktenger. Biotopmangfoldet gir stort arts mangfold av karplanter. Moskusurt er i Rødsmoen-området bare kjent herfra. Areal: Ca. 150 daa.

35. Otersmyra A01 Intakt lavlandsmyr - Svært viktig naturtype 042910035

Myr er ikke en sjelden naturtype i regionen, men mange av dem er påvirket ved for eksempel grøfting. Dette ombrotrofe myrområdet (nedbørsmyr) har spredt furuskog/ blandingsskog langs kantene og flere små tjern og dammer. Østre og midtre tjern ser ut til å ha bevart sitt opprinnelige preg, mens det vestre tjernet antagelig har vært senket. Flere fattige og intermediære myrsamfunn er representert. Mye av verdien er knyttet til forekomst av sjeldne og rødlistede arter. Eneste kjente forekomst av myrkråkefot på Rødsmoen finnes her. Lokaliteten inneholder også noe vannvegetasjon, som ellers i området er svært sparsomt representert. Liten salamander (*sårbar*) har tilhold i tjern/dammer. Myra er en viktig øyenstikkerlokalitet, med ti påviste arter, blant dem *Coenagrion lunulatum* (*sjelden*), som har sin nordgrense på Østlandet her. Lokaliteten er hekkeområde for ender, og beiteområde for trane (*bør overvåkes*). Areal: Ca. 400 daa.

253. Osøra E01 Deltaområde - Viktig naturtype naturtype 042910253

Ved Osas utløp finnes et deltaområde (grusør) som delvis er bevokst med furuskog. Her vokser klåved som er svært sjelden, særlig i søndre halvdel av fylket. På nordsida av Osa finnes også et åpent parti, en tidligere tømmervelte. Rødlistearten dverglo (*sjelden*) hekket trolig her i 1980. Vassdraget er viktig næringssøkområde for våtmarksfugl hvor flere rødlistearter kan sees årlig. Rundt elvemøtet sees ofte spor etter oter (*bør overvåkes*). Ei beverhytte ligger på nordsida av Osas utløp. Hele området ligger utenfor øvingsområdet, men det berører vernesonen mellom øvingsområdet og Rena. Areal: Ca. 2.500 daa.

3.2 VILTOMRÅDER

Området er berørt av to viktige og fem svært viktige viltområder, vurdert ut fra metodikken i DN-håndbok 11. De sju områdene er nærmere beskrevet under, og de er vist i kartvedlegg 2. Det er registrert 142 viltobservasjoner i og i umiddelbar nærhet til øvingsområdet. Kartvedlegg 2b viser funn av de ikke rødlistede artene, samt vinterbeiteområde for elg. De rødlistede viltartene er vist på kartvedlegg 4. Kartene finnes også i målestokk 1:20.000, og som SOSI-filer.

Områdenummer nedenfor er lik nummer på kommunens viltområdekart. De enkelte viltobservasjonene er lagt inn i databasen Natur 2000, mens viltområdene ikke er det. Beskrivelsene er i hovedsak hentet fra tilhørende teksthfte "Viltet i Åmot" (Åmot kommune 2000). Beskrivelsene av områder utenfor øvingsområdet er forkortet.

4. Kildeøyene inkludert Glomma, Prestsjøen og Otersmyra – Svært viktig viltområde

Dette er et langstrakt og variert område, hovedsakelig vannspeil, øyer og myr. Glomma rundt Kildeøyene brukes som raste- og hvileområde for en rekke ande- og vadefugler under trekket. Prestsjøen er i tillegg til å være badeplass, en næringsrik sjø med et rikt fugleliv. Otersmyra med sine små skogstjern har også et rikt fugleliv og er en del av vinterbeiteområdet for elg i kommunen. Området ligger innenfor Rødsmoen øvingsområde, med stor menneskelig aktivitet både til fots og gjennom bruk av ulike kjøretøyer. I flere av tjernene finnes liten salamander. Stor salamander er påvist i Svarttjern. Totalt 6 rødlistearter er observert innen området. En del av det opprinnelige viltområdet er blitt til flyplass og hoppfelt – et svært stort avskoget område. Her sees trekkende arter knyttet til åpent lende, som fjellvåk, varsler og heilo, og det hekker anslagsvis 5 par sanglerke. I forhold til kommunens kart har vi justert grensen for viltområdet slik at det også omfatter Svarttjern.

5. Ygleøya - Halvfarbekken - Svært viktig viltområde

Området ligger utenfor Forsvarets område, men berører nesten både flyplassen og øvre del av BT-banen. Viltområdet omfatter to øyer i Glomma, samt et skogområde øst for elva mellom Kåsmoen og Ygle. Tømmerøya og Ygleøya er to større øyer i Glomma med varierte biotoper. De er en del av vinterbeiteområdet til elgen, samt at de innehar et rikt fugleliv. Det samme gjelder for en stor del fastlandsdelen av området. Etter Forsvarets etablering lenger øst vil området her etter hvert sannsynligvis få enda større betydning som viltområde. Det som det siktes til her, er en mulig forskyvning av elgbeiteområdet vestover, pga. snauhogst og tynning, og pga. økt ferdsel i øvingsområdet.

6. Yglekletten - Svært viktig viltområde

Dette er området mellom østre og vestre Yglekletten og ned mot Stavlia. Området ligger i sin helhet innenfor øvingsområdet, med bl.a. en skytebane inne i området. De bratte partiene har gammel barskog med stort innslag av grove lauvtrær. Det ble tidlig klart at dette var et interessant område viltmessig, og arealet er unntatt hogst og andre inngrep. Fire rødlistearter finnes mer eller mindre regelmessig i området, som må sees på som en liten oase i et ellers sterkt menneskepåvirket landskap. Gråspetten har en av sine få hekkebiotoper her, tiuren spiller fortsatt på snøflekke i mai, og gaupa ynglet innunder en steinblokk for noen år siden.

7. Tjernsmyra – Neveråsen – Rundalsjøen - Viktig viltområde

Området ligger på sørsiden av vegen mellom Steinvik og Deset. Biotopene varierer mellom myr, vann og skogkledde åser. Variasjonen gir rom for større mangfold. Elgen har helårsområder her, og bever, hønse- og vadefugler finner også gode livsbetingelser innen området. Området ligger i sin helhet nord for Forsvarets eiendom på Rødsmoen, men den sørligste delen berører rikosjettområde sone 2.

8. Renaelva fra Åmøtet til Løpdammen - Svært viktig viltområde

Viltområdet består av vassdraget og de frodige lisidene på begge sider av elva. Etter reguleringen av Renaelva og bygging av Løpet kraftverk på 1970-tallet, steg temperaturen i vannet slik at Rena nå går åpen hele vinteren. Spesielt andefuglene fikk da en ny biotop vinterstid. Til dels store mengder med ender og sangsvaner bruker elva som vinteroppholdssted. Inntil ca 100 sangsvaner overvintrer i elva, som er blitt en av de største overvintringslokalitetene for arten på Østlandet. Oter finnes med en liten reproduserende bestand i vassdraget. De bratte lisidene innehar en rik småfuglbestand, der jerpa også finner gode levevilkår. Gaupa har sine dagleier og faste vandringsruter her, og i elva bor et par beverfamilier. I selve Løpdammen, som er en menneskeskapt innretning, dukker det fra tid til annen opp arter som prefererer slike miljøer. Isfugl, vintererle og svartrødstjert er arter som er observert her. Oteren finner tilhold inne i hulrom i betongdammen.

10. Løpsjøen - Svært viktig viltområde

Løpsjøen er en menneskeskapt biotop. Renaelva ble demt opp i 1970 i forbindelse med byggingen av Løpet kraftverk, og det ble neddemt et areal på 1,5 km². Løpsjøen har etter hvert blitt en god fuglebiotop. Hele 15 rødlistearter, for det meste fugl, er registrert innenfor området. Store mengder med ande- og vadefugl mellomander, spesielt på vårtrekket, for noen dagers hvile i Løpsjøen. Sjøen er jevnt over grunn, slik at det finnes bra med tilgjengelig næring. Forsvarets øvingsområde er skilt fra vassdraget med en vernesone med ca. 100 meters bredde. Det er ennå for tidlig å si noe sikkert om etablering av øvingsområdet har fått noe negativt å si for viltet i tilknytning til Løpsjøen, men området har klart fått en redusert verdi som vinterbeiteområde for elg pga. økt aktivitet og hard hogst.

30. Oskjølen - Viktig viltområde

Viltområdet berører øvingsområdet helt i nordøst. Oskjølen ligger hovedsakelig på nordsiden av Søndre Osa, og består for en stor del av furuskog på midlere og svake boniteter. Elva Søndre Osa skjærer seg gjennom terrenget vestover mot Løpsjøen. Oskjølen er snøfattig og får av den grunn et stort innsig av elg vinterstid som beiter til dels hardt på tilgjengelig for. Ungfurua har dermed små sjanser til å vokse seg stor og fin. Variasjonen mellom skog, furu lavt nede og gran på toppene, myr og vassdrag bidrar til stor artsrikdom.

3.3 FERSKVANN

I Fisk- og vannbasen til Åmot kommune er det registrert 90 lokaliteter i område Rødsmoen. Det høye antallet skyldes særlig at det er mange prøvetakingsstasjoner i bekkene og langs Rena. Etter metodikken i DN-håndbok 15 er det tre *Prioriterte lokaliteter* som berører Rødsmoen. Lokalitetene er vist i kartvedlegg 3. Kartet finnes også i målestokk 1:20.000, og som SOSI-filer. Lokalitetene er gitt nummer i samme serie som naturtypene.

36. Rena med Løpsjøen - Lokalt viktig ferskvannslokalitet 042910036

Rena er ei attraktiv elv i friluftslivssammenheng. Det er særlig muligheter for å få stor ørret som trekker folk hit, mens andre padler kano eller raster/slår leir langs elvebredden. Det er registrert ørret, harr, sik, lake, abbor, gjedde, steinsmett, mort, ørekyte og trolig elve- eller bekkeniøye i vassdraget. Blant disse står harr, steinulke, og elve-/bekkeniøye i tabellen over *Viktige fiskebestander* i DN-håndbok 15. Den storvokste ørreten i Glomma og Rena er av DN (Direktoratet for naturforvaltning) ikke definert som storørret. Den ville i motsatt fall vært med i *Viktige fiskebestander*.

Kantsonen langs nordvestsida av vassdraget fra Sønsthagen til badeplassen i sørenden av Løpsjøen er i kommunedelplanen klassifisert som LNF-område med særskilte natur-, kultur-, og friluftsinnteresser. Videre nordover til Rødsbrua er kantsonen definert som en vernesone mellom øvingsområdet og vassdraget.

37. Ygla - Lokalt viktig ferskvannslokalitet 042910037

Vannkvaliteten er god og på mange måter atypisk for denne delen av landet. Bekken har en høy produksjonskapasitet, inneholder forsuringsfølsomme arter og er derfor verdifull ut fra et naturvitenskapelig synspunkt. Dette gjelder spesielt foss- og strykpartiene oppstrøms samløpet med Vesle Ygla. Denne delen har blant annet en tett ørretbestand og svært gode rekrutteringsmuligheter. Dessuten kan den nedre delen av Ygla være gytebekk for Glommaørreten. Steinulke er påvist nederst i bekken. Kommunedelplanen (Åmot kommune 1995) og flerbruksplanen for området (FBT 1999) angir hvor det er tillatt å krysse Ygla med kjøretøy, og de slår fast at eksisterende kantvegetasjon skal bevares.

Ygla er en liten perle i Hedmarksnaturen som det er verdt å skåne mest mulig for utbygging og inngrep (Fisk- og vannbasen, Åmot kommune, Kjellberg 1994). Fisk, virvelløse dyr og vannkjemmer ble undersøkt i 1996-97. Ørret og noen bunndyr var gått kraftig tilbake fra 1993 til 1996, høyst sannsynlig pga. den omfattende iskjøvingen vinteren 1995-96. Kjøving er oppbygging av et tykt islag som etter hvert kan dekke et 10-20 m bredt felt langs vassdraget. I 1997 var deler av vassdraget tørrlagt, noe som igjen reduserte fiskebestanden. Særlig i 1996 førte anleggsarbeidet til økt transport av sand, silt og jord, særlig i nedre del av Ygla, noe som forringet og til dels ødela leveområder for planter, bunndyr og fisk. Ellers er vannkvaliteten lite påvirket av utbyggingen (Kjellberg 1997). Wold & Nybakke (1998) undersøkte i 1996-97 kantsoner rundt våtmarksområder i området. I flyplass/hoppfeltområdet var kantsonen langs Ygla svært smal eller mangler helt. Det var gjort inngrep i selve bekkeleiet, og all opprinnelig vegetasjon var fjernet.

38. Nedre del av Røa - Lokalt viktig ferskvannslokalitet 042910038

Her er en rekke av Renas fiskearter registrert, særlig i nedre del av bekken (Kjellberg 1994, Rødsdalen & Nordseth 1996). Blant arter i gruppen *Viktige fiskebestander* i DN-håndbok 15 finner vi steinulke og harr. Vi har valgt å se hele bekken under ett og har avmerket hele vassdraget opp til Rundalsjøen. Kommunedelplanen (Åmot kommune 1995) og flerbruksplanen for området (FBT 1999) viser til to steder hvor det er tillatt å krysse Røa med kjøretøy, og de slår fast at eksisterende kantvegetasjon skal bevares.

3.4 RØDLISTEARTER

Gjeldende liste over truede og sårbare plante- og dyrearter i Norge er "Nasjonal rødliste for truede arter i Norge 1998" (DN 1999a). Det er påvist 24 rødlistearter i undersøkelsesområdet eller de nærmeste omgivelser. Disse fordeler seg på tre karplanter, en insektart, 15 fuglearter og fem pattedyr. Funnene av rødlistearter er vist i kartvedlegg 4. Kartet finnes også i målestokk 1:20.000, og som SOSI-filer. Alle funn av rødlistearter er tegnet inn på kartet, men ved avgrensningen av sammenveide områder for biologisk mangfold er tilfeldige observasjoner utelatt. Dette gjelder f. eks. enkeltobservasjoner av fugler på trekk og tilfeldige spor etter store rovdyr.

3.4.1 Nasjonalt rødlistede planter

Beskrivelsene i dette og neste avsnitt er i hovedsak basert på Wold (1994), Wold & Nybakke (1998), Wold (2000), Haugan & Often (1998) og Often m.fl. (1998).

Marisko (*Hensynskrevende*) Dette er vår mest iøynefallende orkidé, med store, velluktende blomster. Solid forekomst i tre områder på Rødsmoen. Nasjonalt finnes den spredt fra Porsgrunn og nordover Østlandet, videre fra Møre og Romsdal og nordover til Sør-Varanger. I Hedmark vokser den spredt gjerne i fuktig, litt åpen granskog i midtre deler av fylket. Arten er fredet mot innsamling, skade og ødeleggelse av enhver art. Etter å ha vært midlertidig fredet fra 1989 ble marisko sammen med 42 andre plantearter fredet 21.12.2001. Natur 2000; Karplantebasen nr. 042910005, 042910013, 042910015, 042910024, 042910029, 042910051, 042910052, 042910053.

Kåltistel (*Hensynskrevende*) Forekomsten på Rødsmoen er trolig en av landets største. Kåltistel har sine primærføremster i rike sig og drag med tresatt rikmyr hvor det pga. hydrologien er noe ustabilitet. Arten er konkurransesvak og kan ofte dra fordel av hogst, grøfting og kjørespor. Arten vokser fåtallig i et belte fra Ringsaker via Elverum/Åmot til Trysil. Ellers er den sjelden, funnet i Nordre Land og Nord-Fron og såvidt påvist i Bærum og Lier. Natur 2000; Karplantebasen nr. 042910005, 042910015, 042910024, 042910051, 042910052, 042910054, 042910055, 042910056, 042910057, 042910058, 042910059, 042910060, 042910061, 042910063, 042910065.

Skogsøtgras (*Hensynskrevende*) En stor forekomst på BT-banen. Arten er etter 1970 kjent fra minst 55 lokaliteter fra Hedemarken nordover til Rendalen. Forekomstene i Hedmark utgjør artens kjerneområde i Skandinavia. Arten har primærføremster (langsiktige overlevelsesområder) på fuktige steder med noe skygge. Ved flatehogst og ved gjengroing blir arten lett konkurrert ut. Sekundært synes den å ha fordel av hogst, grøfting og kjøring. På BT-banen vokser et høyt antall individer fordelt på flere tuer. Her er det nok kjøring som har gitt arten gode spireforhold og redusert konkurranse. Natur 2000; Karplantebasen nr. 042910064.

3.4.2 Regionalt sjeldne, men ikke rødlistede planter

Breiflangre Arten har en god forekomst i det kalkrike området i nord. Ellers er det kjent noen få voksesteder i Kongsvinger, Stor-Elvdal og Rendalen, i tillegg til eldre funn i Ringsaker. Arten er trolig utsatt ved åpne hogster.

Engmarihånd Arten er tallrik på ei myr øst for Løvåsen, og den vokser også ved Yglesjøene, på BT-banen og sørøst for Kildesaga. Ellers finnes arten spredt i de nordlige tre fjerdedeler av fylket.

Huldreblom Arten er funnet nord for Stavlia og tre steder i det store kalkrike området i nord. Arten viser seg ikke hvert år, er alltid fåtallig og lett å overse, og den er følsom for hogst. Ellers funnet svært spredt over det meste av fylket. Arten var rødlistet pr. 1992, men er ikke med i 1998-lista. Den 21.12.2001 ble den imidlertid fredet, og vil ventelig ved neste revisjon igjen komme på rødlista. Arten er fredet mot innsamling, skade og ødeleggelse av enhver art.

Nattfiol Denne orkidéen finnes flere steder i området. Ellers i fylket vokser den spredt nordover til Tynset.

Myggblom Denne lille orkidéen vokser på ei lita rikmyr sørøst for Kåsmoen, i 1997 blomstret det ca. 80 individer her. Det foreligger et funn fra Yglesjøene i 1986, men her er den ikke gjenfunnet.

Brunskjene Arten er funnet på ei myr øst for Kåsmoen. Arten er sjelden, dette er den ene av to kjente lokaliteter i Hedmark.

Huldregras Vokser ved Kavåsbua i nord, hvor arten har hatt en oppblomstring pga. hogst og grøfting i nærheten. Det er viktig å bevare primærlokalitetene langs en bekk i en skogtapp langs veien, de andre forekomstene står i fare for å bli konkurrert ut etter noen år. I Hedmark har arten sitt tyngdepunkt i Åmot/Stor-Elvdal/Rendalen.

3.4.3 Nasjonalt rødlistede virveldyr

Opplysninger vesentlig fra Bekken (1995, 2000, 2001), Strand (1996) og Åmot kommunes database.

Stor salamander (*Direkte truet*) Arten er påvist i Svarttjern, like utenfor Forsvarets område. Muligens er dette nordgrense for arten i Hedmark i dag.

Liten salamander (*Sårbar*) Arten er påvist i Svarttjern, i en skogsdam på Kåsmoen (begge litt utenfor Forsvarets område) og i tjern på Otersmyra.

Vendehals (*Sårbar*) Arten ble hørt i naturskogen i Yglekletten både 5.5.1999 og 20.5. og 5.7.2001. Det er god tilgang på spettehull i området, og det er sannsynlig at arten hekker her. I 1994 ble arten hørt i sørkant av Granåsen.

Sangsvane (*Sjelden*) Arten sees regelmessig i Rena/Løpsjøen fra seinhøstes til ut på våren. Under tellingene i 1994 ble opptil ca. 100 individer sett på strekningen Rena – Deset (Bekken 1995).

Stjertand (*Sjelden*) Sjelden trekkgjest i Rena/Løpsjøen.

Skjeand (*Sjelden*) Sjelden trekkgjest i Rena/Løpsjøen.

Lappfiskand (*Sjelden*) Sjelden trekkgjest i Rena/Løpsjøen.

Myrhauk (*Sjelden*) Trolig en tilfeldig trekkgjest, en hann ble observert jaktende på BT-banen 1.-2.5.2001.

Fiskeørn (*Sjelden*) Arten fisker regelmessig langs Rena/Løpsjøen. Hekkeforsøk på vestsida av Løpsjøen i 2000.

Lerkefalk (*Sjelden*) Arten er sett på begge sider av Løpsjøen, og i 1991 hekket et par på østsida av sjøen.

Dverglo (*Sjelden*) I skyteanlegget i Yglekletten, Bane C/E, viste et par klar hekkeatferd på grusflatene inn mot kletten 20.5.2001. Den 5.7. var de borte, og det er usikkert om det ble gjennomført noen hekking. Det ble både i 1999 og i 2001 søkt etter arten på områder med glissen vegetasjon ved flyplassen, og ved sandlageret nord for leiren, uten at arten ble sett.

Gråspett (*Hensynskrevende*) En hann var aktiv i den østvendte lia i Yglekletten den 20.5.2001. Den ropte jevnlig utover morgenen. Den 5.7. ble arten ikke observert. I 1998 hadde et par hekkeforsøk i Løvåsen ca. 1 km unna. I 1999 ble et par observert i kletten, uten at det var mulig å påvise hekking.

Bergand (*Bør overvåkes*) Sjelden trekkgjest i Rena/Løpsjøen.

Havelle (*Bør overvåkes*) Sjelden trekkgjest i Rena/Løpsjøen.

- Trane (*Bør overvåkes*) To + ett individer observert på næringssøk på Otersmyra 10.8.2001. Tidligere er en del fjær funnet i 1996, og den 28.4.1999 søkte to traner næring i vest. Trane kan også finne næring ved Yglesjøene, i 1996 fantes det en del mytefjær mellom sjøene. Det ser ikke ut til at arten hekker i området.
- Ulv (*Direkte truet*) Streifdyr besøker området. De fleste eller alle besøk er av "Gråfjellparet" som trolig etablerte seg i Åmot/Rendalen etter vinteren 2000. Spor er sett flere steder på Rødsmoen sørover til Løpsjødammen og flyplassen (Erling Ness pers. medd.).
- Bjørn (*Sårbar*) Streifdyr besøker området.
- Jerv (*Sjelden*) Streifdyr besøker området.
- Oter (*Bør overvåkes*) Arten har fast tilhold langs Rena/Løpsjøen, og yngling er påvist flere år.
- Gaupe (*Bør overvåkes*) Enkeltdyr vandrer jevnlig gjennom området, og de besøker ofte det bratte terrenget i Yglekletten. I 1997 fødte den radiomerkede hunngaupa Ingrid to unger i skaret mellom klettene.

3.4.4 Nasjonalt rødlistede virvelløse dyr

Her som over det meste av landet ellers er de virvelløse dyrene svært mangelfullt undersøkt. På Otersmyra er det imidlertid foretatt en registrering av øyenstikkere. Blant dem ble *Coenagrion lunulatum* (*Sjelden*) registrert. Den tidligere rødlistede *Aeshna subarctica* er også påvist. Begge artene har larver som lever i flytende torvmose. I tillegg er åtte andre øyenstikkerarter påvist her (Dolmen 1995).

3.5 SAMMENVEIDE OMRÅDER – viktige områder for biologisk mangfold

Når de fire elementene naturtyper, viltområder, ferskvannslokaliteter og rødlistearter er kartlagt, er grunnlaget til stede for å avgrense sammenveide områder – viktige områder for biologisk mangfold. I likhet med naturtypene deles disse områdene i tre kategorier:

Svært viktige som har verdi A

Viktige som har verdi B

Lokalt viktige som har verdi C

De 11 områdene er vist i kartvedlegg 5. Sju av dem er gitt verdi A, fire har verdi B. Siden Rødsmoen har såvidt mange A- og B-områder, har vi valgt ikke å definere C-områder.

3.5.1 Generelt om forvaltningråd

Militær trening: Bare en mindre del av de mange militære aktiviteter som kan påvirke biologisk mangfold (se *Metoder og materiale*) er aktuelle på Rødsmoen. Aktuelle aktiviteter med tilhørende forvaltningsråd er vist i tabell 1. Generelt er rammene for aktivitetene lagt i kommunedelplan Rødsmoen (Åmot kommune 1995) og i flerbruksplanen (FBT 1999). Bestemmelser knyttet til kommunedelplanen er videre spesifisert på detaljnivå i til sammen sju reguleringsplaner vedtatt i perioden august 1994 til september 1997. Her omtales tillatt bruk og restriksjoner i de ulike deler av leir- og øvingsområdet.

Skogbruk: Alle deler av de prioriterte områdene for biologisk mangfold som ligger på Forsvarets grunn er unntatt fra skogsdrift (Forsvarsbygg 2002). For områder med andre grunneiere er det gitt forvaltningsråd.

Andre aktiviteter: De vedtatte reguleringsplanene ligger til grunn ved eventuelle nye planer om bygging og/eller terrenginngrep i leir- og øvingsområdet. Det er klart at både nedbygging, drenering/gjenfylling og masseuttak vil virke helt eller delvis ødeleggende på det biologiske mangfoldet. Aktiviteter relatert til jordbruk og friluftsliv må vurderes i hvert enkelt tilfelle.

Hvilke av aktivitetene som bør unngås, eventuelt i hvilke perioder og i hvilket omfang er angitt under *Forvaltningsråd* for hvert enkelt område. Det samme er satt opp i kortform i tabell 1, etter beskrivelsen av de 11 områdene.

3.5.2 Beskrivelse av sammenveide områder med forvaltningsråd

Områdebeskrivelsene som følger her bygger delvis på beskrivelsene av naturtyper, vilt- og ferskvannsområder foran i rapporten.

1. Rena med Løpsjøen - Svært viktig område for biologisk mangfold

Selve vassdraget: I vassdraget lever flere fiskearter som står i lista over *Viktige fiskebestander* i ferskvannshåndboka fra Direktoratet for naturforvaltning. Dette gjelder harr, steinulke, og trolig elvenøye eller bekkenøye. Rena er ei attraktiv elv i friluftslivssammenheng. Det er særlig mulighetene for å få harr og stor ørret som trekker folk hit, mens andre padler kano eller slår leir langs elvebredden. Sivil motorferdsel er ikke tillatt i vassdraget, men bruk av Forsvarets sikringsbåter tillates i forbindelse av overgang med militært personell (FBT 1999). I det såkalte svømmeområdet vil det i perioder være aktivitet av kjøretøyer ute i elva. Forstyrrende ferdsel på elva og Løpsjøen bør unngås i den perioden trekkende våtmarksfugler raster, i perioden 15.4.-20.5. (Åmot kommune 2000). Ifølge Edvardsen & Lund (1996) er det våtmarksfugler og rovfugler som er mest følsomme for forstyrrelse. Dersom man generaliserer noe, er personer til fots den mest forstyrrende faktor, dernest følger helikopter.

Forvaltningsråd:

Helikoptertrafikk langs Renavassdraget bør mest mulig unngås i vinterhalvåret, mens sangsvaner oppholder seg her, samt under endenes vårtrekk i perioden 15.4.-20.5. Ved bruk av svømmeområdet må det utvises stor årvåkenhet for å forhindre forurensning fra kjøretøyer og båter.

Kulturlandskapet: Langs elva på strekningen fra Østhagen oppover til Løpdammen finnes et variert kulturlandskap som delvis er gjengrodd. Området har partier med artsrik høgstaudebjørke- og granskog, hagemarkspreget lågurtskog, og rike fuktenger. Biotopmangfoldet gir stort artsmangfold av karplanter. Området ligger utenfor Forsvarets område.

Forvaltningsråd:

Det er viktig at gjengroingen stoppes, og at deler av biotopene holdes åpne ved slått eller beiting.

Vernesonen: Sonen ut mot vassdraget er i kommunedelplanen definert som vernesone, og brukes ikke av Forsvaret, derfor er faren for negativ påvirkning pga. militær øvingsaktivitet liten. Mens skogen i den tilgrensende del av øvingsområdet i stor grad er fjernet eller tynnet, er skogbremmen ut mot vassdraget intakt, og viktig bl.a. som leveområde og trekkorridor for hjortevilt. Svært viktig er også skogens støydempende effekt. Avtalen mellom Statskog SF og Forsvarsbygg sikrer at området unntas ordinær skogsdrift.

Forvaltningsråd:

Området skal ikke brukes av Forsvaret. Man bør passe på at dette overholdes, slik at for eksempel tilfeldig bivuakking/leirslagning ikke finner sted. Ifølge flerbruksplanen må tiltak og arbeider utføres slik at inngrep og kjøretøyer ikke påfører terreng og vegetasjon unødvendige skader.

Osas utløp: I dette delområdet finnes et deltaområde (grusør) som delvis er bevokst med furuskog. Her vokser klåved, som det finnes svært lite av, særlig i søndre halvdel av fylket. På nordsida av Osa finnes også et åpent parti, en tidligere tømmervelte. Rødlistearten dverglo hekket trolig her i 1980. Vassdraget er viktig næringssøksområde for våtmarksfugl, hvor flere rødlistearter kan sees årlig. Rundt elvemøtet sees ofte spor etter oter. Ei beverhytte ligger på nordsida av Osas utløp.

Forvaltningsråd:

Området ligger dels utenfor Forsvarets område, og en mindre del overlapper med vernesonen, som ikke skal brukes av Forsvaret. Man bør generelt se til at menneskelig ferdsel ikke blir for stor, av hensyn til overvintrende sangsvaner og rastende ender, og av hensyn til tilhold av oter.

*Parti fra
Løpsjøen*

2. Kåsmoen - Svært viktig område for biologisk mangfold

Dette er et stort område med sumpskog som har innslag av rikmyr. Rik forekomst av marisko (*fredet, hensynskrevende*), i det rike året 1996 ble det registrert hele 1080 blomstrende individer. Videre vokser kåltistel (*hensynskrevende*) flere steder. Orkidéene nattfiol og knerot vokser også her. Liten salamander er påvist i en skogsdam.

Forvaltningsråd:

Lokaliteten ligger like utenfor Forsvarets område, men innenfor det store området mellom Kåsmoen og Kildesaga som er båndlagt for naturvernformål etter Plan- og bygningsloven (Åmot kommune 1995). Hogst og annen skogskjøtsel bør kun gjennomføres etter plan utarbeidet i samarbeid med botaniker. Motorferdsel bør begrenses til det som er nødvendig i forbindelse med godkjent skogskjøtsel. Organisert friluftsliv og konkurranser, som for eksempel orienteringsløp, bør ikke være tillatt.

3. Øst for Kåsmoen - Viktig område for biologisk mangfold

Området har flere partier med sumpskog og rikmyrer og omfatter tre naturtypelokaliteter: Sumpskogen i nord er klassifisert som hensynskrevende område og avgrenset av rød/hvitmerket grensegate. Her finnes betydelige forekomster av kåltistel (*hensynskrevende*). Videre har området en god forekomst av marisko (*fredet, hensynskrevende*), og det finnes viktige forekomster av andre orkidéer. Området har fått en hensiktsmessig utforming, og grensegata går i en tilstrekkelig avstand fra forekomster av de hensynskrevende plantene (Wold 2000).

Rikmyra litt lenger sør bør klassifiseres og avgrenses som området over. Mellom myra og veien finnes en litt rikere sumpskog som helst ikke bør hogges, slik at avgrensningen mot vest av dette området bør følge Gardskogvegen (Wold 2000).

Her vokser det en tilsvarende forekomst av marisko som nevnt over, og her finnes brunskjene (starrfamilien), som bare har to kjente voksesteder i Hedmark. Flere andre orkidéarter er påvist.

Rikmyra i sør ble i 1997 tatt inn som "områder og myrer med sårbar og hensynskrevende vegetasjon" (FBT 1997), og bør avgrenses med grensegate som nevnt over (Wold 2000). Her finnes mykmatte- og løsbunnsamfunn med flere krevende arter. En god forekomst av den mindre vanlige orkidéen myggblom ble oppdaget her i 1997. Arten har uregelmessig blomstring og ble ikke sett her i 1993 og 1996. I hvert fall i 2001 blomstret arten igjen.

Forvaltningsråd:

I de hensynskrevende områdene er motorferdsel, grøfting og sterk tråkkslitasje frarådt (Wold 1994). I hele området bør motorferdsel være forbudt. Soldater til fots kan bruke området på frossen, snødekt mark. I vekstsesongen er det ønskelig med minst mulig tråkk i de sårbare områdene. Grøfting og andre inngrep i terrenget er ikke tillatt.

4. Svarttjern / Kildesaga - Svært viktig område for biologisk mangfold

I Svarttjern finnes både stor salamander (*Direkte truet*) og liten salamander (*Sårbar*). Nær veien nordøst for Svarttjern, mellom øvingsområde og flyplass, ligger ei lita rikmyr med ca. 50-100 blomstrende nattfiol. Her vokser også orkidéen stortveblad, og her finnes Rødsmoens eneste kjente forekomst av breiull. Myra ligger utenfor Forsvarets område, men innenfor det store området mellom Kåsmoen og Kildesaga som er båndlagt for naturvernformål etter Plan- og bygningsloven. Langs Ygla har beveren hatt fast tilhold på et begrenset område fra ca. 1988.

Forvaltningsråd:

Ifølge flerbruksplanen skal all virksomhet drives på en slik måte at de registrerte, sterkt hensynskrevende plantearter, myrområder og Svarttjernet ivaretas. Motorferdsel utenfor vei bør være forbudt. Soldater til fots kan bruke området på frossen, snødekt mark. I vekstsesongen er det ønskelig med minst mulig tråkk. Grøfting og andre inngrep i terrenget er ikke tillatt.

Ygla må mest mulig skånes mot forurensning av alle typer. Kantsonene bør bevares mest mulig intakt, og bygges opp igjen ved vern av oppslag eller planting der den er smal. Det bør være færrest mulig traséer for kryssende terrenggående kjøretøyer.

Hogst er ikke aktuelt i Forsvarets del av området. Utenfor kan hogst kun gjennomføres etter plan utarbeidet i samarbeid med botaniker.

Liten salamander (Sårbar)

Arten er påvist i Svarttjern, i en skogsdam på Kåsmoen (begge litt utenfor Forsvarets område) og i tjern på Otersmyra.

5. Otersmyra - Svært viktig område for biologisk mangfold

Otersmyra er ei nedbørsmyr med spredt furuskog/blandingsskog og med flere små tjern og dammer. Østre og midtre tjern ser ut til å ha bevart sitt opprinnelige preg, mens det vestre tjernet antagelig har vært senket. Flere fattige og intermedieære myrsamfunn er representert. Eneste kjente forekomst av myrkråkefot på Rødsmoen finnes her. Lokaliteten inneholder også noe vannvegetasjon, som ellers i området er svært sparsomt representert. Viktig øyenstikkerlokalitet, ti arter er påvist, blant dem *Coenagrion lunulatum* (Sjelden), som har sin nordgrense på Østlandet her. Hekkeområde for ender, beiteområde for trane (Bør overvåkes).

Forvaltningsråd:

Lokaliteten er avgrenset av merket grensegate. Denne er i hovedsak hogd for nær myra, i sørøst gjennom myrskog på torvjord. Dette har resultert i hjulspor og andre kjøreskader på marka (Wold 2000). Ifølge kommunedelplanen (Åmot kommune 1995) og flerbruksplanen for området (FBT 1999) er militær øvingsaktivitet ikke tillatt i perioden 15. april til 1. september. Planene viser videre til to steder hvor det er tillatt å krysse myra med lettere beltekjøretøy på frossen, snødekt mark. Den nordøstlige traséen går over myrvegetasjon, som er sårbar også om vinteren. Denne bør derfor fjernes (Wold 2000). Hele myra med de tre tjerna og smådammene bør vernes mot ytterligere inngrep som grøfting og drenering (Dolmen 1995).

6. Myrer på BT-banen - Viktig område for biologisk mangfold

På den østre myra vokser de to rødlisteartene kåltistel (*hensynskrevende*), og marisko (*fredet, hensynskrevende*). Natthiol blomstrer her i varierende antall. Den vestre myra har en liten forekomst av engmarihånd.

Forvaltningsråd:

Begge myrene er avgrenset av rød/hvit-merket grensegate; motorisert ferdsel er ikke tillatt. Kjøring på fast mark mellom de to myrene er tillatt. Kantsonene er som oftest betydelig bredere enn de anbefalte 15 meter. Der de er som smalest eller har glissen skog, er det imidlertid behov for å verne oppslag av ny skog for å forbedre kantsonen. Ved befaring i 1997 så det ut til at tilsiget til den østre myra ikke ble tilstrekkelig kanalisert under veien og ut i myrområdet. Dette bør ev. rettes, slik at myra får tilstrekkelig med sivevann (Wold & Nybakke 1998, Wold pers. medd.).

7. Sør for Asprusta - Svært viktig område for biologisk mangfold

Området består av grandominert skog av ulik alder, mindre hogstflater og fuktige sig. Stor konsentrasjon av krevende plantearter. Det finnes flere store forekomster av marisko (*fredet, hensynskrevende*) - i 1996 ble det telt opp nesten 500 blomstrende individer. Andre orkidéer: Natthiol ble samme år registrert med over 70 blomstrende individer. Stortveblad finnes øverst i området, og nederst vokser grønnkule flere steder. Lokaliteten er gitt verdi A på grunn av den store forekomsten av den fredede orkidéen marisko.

Forvaltningsråd:

Med hensyn til Forsvarets aktiviteter bør området klassifiseres som et område med spesielle vernehensyn. Dersom hogst i det hele tatt er aktuelt, må den utføres etter plan utarbeidet i samarbeid med botanikere. Flatene må utformes slik at de ikke er utsatt for uttørking, og ikke lages så store at det er fare for sterk tilgroing av urter, gras og busker. Forekomsten av marisko tyder på at flater på under 1 daa kan være gunstige for arten (Wold & Nybakke 1998).

8. Nord for Stavlia - Viktig område for biologisk mangfold

Et lite område med hensynskrevende flora. Her vokser kåltistel (*hensynskrevende*), huldreblom (*fredet*), stortveblad, småtveblad, skogmarihånd, knerot og taglstar i tillegg til en rekke andre krevende arter. Dette er den eneste kjente lokaliteten på Rødsmoen hvor huldreblom har satt frø i perioden 1993-99. Denne arten var rødlistet pr. 1992, men den var ikke med i 1998-lista. I 2001 ble arten fredet.

Forvaltningsråd:

Området bør gis strenge restriksjoner med hensyn til ferdsel. Det må innføres kjøreforbud, og i en buffersone på 50 meter rundt området bør det kun hogges svært forsiktig. Langs Stavliavegen på østsida av lokaliteten må det ikke under noen omstendigheter hogges mer, hvis disse forekomstene skal kunne bevares. Også ferdsel til fots må unngås på barmark.

9. Løvåsen / Yglesjøene - Viktig område for biologisk mangfold

Bare en liten del av området i sørøst ligger innenfor øvingsområdet, det aller meste ligger innenfor Rikosjettområde sone 1. Innenfor området ligger en storfuglleik som de siste årene har hatt 3-4 spillende tiurer. Myra øst for Løvåsen har en rik forekomst av engmarihånd, med over 600 blomstrende individer i 1998. Blant disse har det hvert år vært en del av den mørke underarten blodmarihånd. Engmarihånd vokser også i mindre antall mellom de to Yglesjøene og nordvest for den vesle sjøen. I østenden av store Yglesjø vokser den i Hedmark sjeldne

brunmyrak (starrfamilien). Rundt sjøene finnes også mjølkerot og gråselje, og skogmarihånd vokser i tilgrensende skogkanter. Orkidéen myggblom ble funnet her i 1986. Flere andearter og vadefugler hekker ved sjøene, og rødlistearten trane søker av og til næring her.

Forvaltningsråd:

Tiurleiken: Her bør dagområdene, som strekker seg ca. 1 kilometer ut fra leiken, ideelt sett skånes for hogst. Vi har likevel gitt området en snevrere grense, ca. 150-300 m fra leiken. Selve leikområdet har uvanlig tett skog, og kan trolig med fordel tynnes noe i samråd med storfuglkyndig biolog ved Høgskolen i Hedmark eller Norsk institutt for skogforskning. Rundt leiken bør det ikke forekomme militær aktivitet i en radius på ca. 1 km i tiden fra 1. april til 15. mai, ifølge flerbruksplanen (FBT 1999).

Myra øst for Løvåsen: Myra ble i 1997 tatt inn som "områder og myrer med sårbar og hensynskrevende vegetasjon" (FBT 1997), og bør derfor være tilfredsstillende sikret i forhold til Forsvarets aktiviteter. I de hensynskrevende områdene er motorferdsel, grøfting og sterk tråkkslitasje frarådt (Wold 1994).

Yglesjøene må anses som sikret med den vernesone som er avgrenset rundt våtmarksområdet. Her er det ikke tillatt med motorisert øvingsaktivitet eller tiltak som medfører landskapsinngrep, unntatt vei/snuplass for uttak av brannvann (FBT 1999). Soldater til fots: Hele området ligger i skarpskytingsområdet, hvor det er lite aktuelt med soldater til fots og bivuakkeringsleirslagning.

10. Yglekletten - Svært viktig område for biologisk mangfold

Den sørvestvendte lia i den østre kletten og den østvendte lia i den vestre kletten inneholder en del gammel skog som er forholdsvis urørt, trolig på grunn av vanskelige driftsforhold. Den sistnevnte delen av området er størst, og har størst variasjon i treslag og dimensjoner. Områdene er viktige for hullrugende fugler og for arter som er knyttet til gammel skog. Forekomsten av grove osper er verdifull for hullrugerne, og de beites også av storfugl. Store bjørker byr på vinterbeite for orrfugl. Terrengformasjonen virker tiltrekkende på gaupe, som gjerne har dagleier i slike områder. I 1997 fødte en hunngaue sine to unger her. Det er funnet to lav som er svake indikatorer på kontinuitet; lungenever og gubbeskjegg. Ellers er svartskjegg, mørkskjegg og hengestry påvist.

Forvaltningsråd:

I området er det ikke tillatt med øvingsaktivitet eller tiltak som medfører landskapsinngrep (FBT 1999). Området er lite og påvirket av menneskelig virksomhet tett innpå. Forsvaret har tatt enkelte hensyn ved å legge den største aktiviteten på den nærliggende skytebanen til tider de forventes å gjøre minst skade for viltet, dvs. i første rekke å unngå yngle- og hekketiden. Området har kjøreforbud, det er ikke tillatt med øvingsaktivitet/soldater til fots, og det er ikke aktuelt med hogst eller andre inngrep.

*Utsyn fra
Yglekletten*

11. Granåsen / Lortmyrtjernet - Svært viktig område for biologisk mangfold

Området har store arealer med rik flora. Det finnes et større areal med marisko, og kåltistel vokser spredt over store deler av området. Lokaliteten er gitt verdi A på grunn av stort areal og stor forekomst av marisko. Videre finnes det mye av orkidéen breiflangre i et stort område i sørøst. Av fem forekomster i Hedmark hvor arten er påvist i nyere tid, er dette trolig den rikeste. Området inneholder tre lokaliteter for huldreblom. Området er til dels sterkt påvirket av skogsdrift, og i dag er dette trolig den største trusselen mot disse artene.

Ved Lortmyrtjern har beveren bygd et omfattende system av demninger, og ei svært stor hytte. Her holder også arter som krikkan, enkeltbekkasin, skogsnipe og grønnstilk til.

Forvaltningsråd:

Området ligger utenfor Forsvarets område, men delvis innenfor Rikosjettområde sone 2. Lokaliteten er klassifisert som LNF-område med spesielle naturverninteresser (Åmot kommune 1995). Hogst, grøfting og andre terrenginngrep bør ikke forekomme uten at det foreligger plan utarbeidet i samarbeid med botaniker.

Marisko

4 LITTERATUR

- Bekken, J. 1995. Forekomst av fugler og visse pattedyrarter i Rødsmoen-området, Åmot kommune i Hedmark. Rapport til Forsvarets bygningstjeneste, avd. Hamar. 46 s.
- 1997. Rena Leir – oppfølgende faunaundersøkelser 1996-97. Rapport til Forsvarets bygningstjeneste, 7 s.
 - 2000. Rena Leir – oppfølgende faunaundersøkelser 1996-99. Rapport til Forsvarets bygningstjeneste, 13 s.
 - 2001. Rødsmoen skyte- og øvingsfelt – faunaregistreringer 2001. Rapport til Forsvarets bygningstjeneste, 4 s.
- DN (Direktoratet for naturforvaltning) 1996. Viltkartlegging. *DN-håndbok 11-1996*. 60 s. + vedlegg. Oppgradering 2000:
<http://www.dirnat.no/archive/attachments/01/05/Viltk033.pdf>
- 1999a. Nasjonal rødliste for truede arter i Norge 1998. Norwegian Red List 1998. *DN-rapport nr. 3-1999*. 161 s. Nettversjon:
<http://www.dirnat.no/archive/attachments/01/05/Redli009.pdf>
 - 1999b. Kartlegging av naturtyper. Verdisetting av biologisk mangfold. *DN-håndbok nr. 13-1999*. 238 s. <http://193.217.72.207/handbok/13/default.htm>
 - 2000. Kartlegging av ferskvannslokaliteter. *DN-håndbok nr. 15-2000*. ISBN-nr. 82-7072-383-5. 83 s. <http://www.vanninfo.no/dn15/>
 - 2001. Kartlegging av marint biologisk mangfold. *DN-håndbok nr. 19-2001*.
- Dolmen, D. 1995. Ferskvannslokaliteter og verneverdi. *Vitenskapsmuséet, Rapport Zoologisk Serie 1995-6*. 105 s.
- Edvardsen, E. & E. Lund. 1996. *Effekter av militære skytefelt på fuglelivet*. En litteraturstudie. Rapport nr. 3-1996. Norsk Ornitologisk Forening. 28 s.
- FBT (Forsvarets bygningstjeneste). 1997. Miljøkart 1:15.000. Rena Leir og Rødsmoen øvingsområde.
- 1999. Flerbruksplan for Rena Leir og Rødsmoen øvingsområde. 34 s. + vedlegg.
- Forsvarsbygg. 2002. Miljøkrav til skogsdrift i Forsvaret i år 2002. Terningmoen, Haslemoen, Børja og Rødsmoen i Hedmark. 12 s.
- Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. *NINA (Norsk institutt for naturforskning) Temahefte 12*. 279 s.
- Haugan, R. & A. Often. 1998. Status for truede arter i Hedmark. Karplanter. *Fylkesmannen i Hedmark, Miljøvernadv. Rapport nr. 17/98*. 110 s.

- Kjellberg, Gösta. 1994. Fiskeribiologiske undersøkelser i tre vassdrag på Rødsmoen i 1993. Norsk institutt for vannforskning. O-93107. 45 s. + vedlegg.
- 1997. Undersøkelser av vannkvalitet under utbygging av Rena leir og Rødsmoen øvingsområde i tidsperioden 1996-97. Norsk institutt for vannforskning. O-96153. 16 s. + vedlegg.
- Korsmo, H. & Wold, O. 1999. Naturtyper i Åmot. Rapport fra Høgskolen i Gjøvik, Seksjon for Skog- og Naturforvaltning. 17 s. + vedlegg.
- Miljøfaglig Utredning. 1994. Bruk og vern av naturressurser med vekt på biologisk mangfold. Seminar i Åmot kommune 22.-23. juni 1994. Seminarrapport s. 42-45.
- Often, A., R. Haugan, V. Røren & O. Pedersen. 1998. Karplantefloraen i Hedmark; sjekklister, plantegeografiske elementer og foreløpige utbredelseskart for 488 taksa. *Fylkesmannen i Hedmark, Miljøvernadv. Rapport nr. 6/98*. 261 s.
- Rødsdalen, P.K. og H. Nordseth. 1996. En studie i fiskeførende sidevassdrag til Glomma & Søndre Rena i Åmot. Hovedoppgave.
- Strand, L.Å. 1996. Amfibier i Åmot. Rapport, 15 s.
- Sundli, J.O. 1998. Skogbruksplan for Rødsmoen øvingsområde og Rena leir. 28 s.
- Wold, O. 1994. Vegetasjonskartlegging og floristiske registreringer på Rødsmoen II. Avleda tema. Gjøvik ingeniørhøgskole, Skogavd. Brandbu. Rapport 2/94: 1-11. + 3 kart. Upubl. rapport til Forsvarets bygningstjeneste.
- 2000. Rena Leir/Rødsmoen øvingsområde. Konsekvensutredning: oppfølgende undersøkelser 1998-1999. Vegetasjon og flora. Høgskolen i Gjøviks rapportserie 2000 nr. 1: 1-49 + 4 vedlegg.
- Wold, O., Haugen, B.R. & Nybakke, J. 1994. Vegetasjonskartlegging og floristiske registreringer på Rødsmoen I. Deskriptiv del. Gjøvik ingeniørhøgskole, Skogavd. Brandbu. Rapport 1/94: 1-34. + 2 kart. Upubl. rapport til Forsvarets bygningstjeneste.
- Wold, O. & Nybakke, J. 1998. Rena Leir/Rødsmoen øvingsområde. Konsekvensutredning: oppfølgende undersøkelser 1996-1997. Vegetasjon og flora. Høgskolen i Gjøviks rapportserie 1998 nr. 5: 1-34 + 5 vedlegg.
- Åmot kommune. 1995. Kommuneplan 1995-2002. Kommunedelplan Rødsmoen. Planforslag juni 1995. 48 s.
- 2000. Viltet i Åmot kommune. Foreløpig utgave. 63 s.
- Aanes, R., J.D. Linnell, J.E. Swenson, O.G. Støen, J. Odden & R. Andersen. 1996a. Menneskelig aktivitets innvirkning på Klauvvilt og rovvilt. En utredning foretatt i forbindelse med Forsvarets planer for Regionfelt Østlandet, del 1. – NINA Oppdragsmelding 412: 1-29.
- Aanes, R., J.D. Linnell, O.G. Støen, & R. Andersen. 1996b. Menneskelig aktivitets innvirkning på Klauvvilt og rovvilt; en bibliografi. En utredning foretatt i forbindelse med Forsvarets planer for Regionfelt Østlandet, del 8. – NINA Oppdragsmelding 419: 1-28.

Digitale databaser ved Botanisk Museum, Universitetet i Oslo:

Sopp	http://www.toyen.uio.no/botanisk/bot-mus/sopp/soppdb.htm
Lav	http://www.toyen.uio.no/botanisk/lav/
Karplanter	http://www.toyen.uio.no/botanisk/bot-mus/he/index.htm

Tabell 1. Forvaltningsråd og restriksjoner på aktiviteter i de prioriterte områdene for biologisk mangfold. Hvilke aktiviteter som for tiden er aktuelle i de ulike områdene, bygger på opplysninger fra Søndenfjeldske Dragonregiment / Østerdal Garnison.

	1. Rena- vassdraget (utenfor øvings- området)	2. Kåsmoen (utenfor Forsvarets område)	3. Øst for Kåsmoen (i øvings- området)	4. Svarttjern/ Kildesaga (delvis innenfor flyplass- området)	5. Otersmyra (i øvings- området)	6. Myrer på BT-banen (i øvings- området)	7. Sør for Asprusta (i øvings- området)	8. Nord for Stavlia (i øvings- området)	9. Løvåsen/ Yglesjøene (i skytebane- området)	10. Yglekletten (i skytebane- området)	11. Granåsen/ Lortmyrtjernet (vesentlig utenfor Forsvarets område)
Soldater til fots, organisert øvelse	Ikke aktuelt	Ikke aktuelt	Kun på frossen, snødekt mark	Ikke aktuelt/ ev. kun på frossen, snødekt mark	Ikke tillatt 15. april – 1. sept.	Kun på frossen, snødekt mark	Kun på frossen, snødekt mark	Kun på frossen, snødekt mark	Lite aktuelt, skarp- skytings- område 1)	Lite aktuelt, skarp- skytings- område	Ikke aktuelt
Lettere beltekjøretøy	Ikke aktuelt	Ikke aktuelt	Ikke tillatt	Ikke aktuelt	Kun trasé i vest, på frossen, snødekt mark	Ikke tillatt	Ikke tillatt	Ikke tillatt	Ikke aktuelt	Ikke aktuelt	Ikke aktuelt
Andre kjøretøy (hjul/belter)	Ikke aktuelt	Ikke aktuelt	Ikke tillatt	Ikke aktuelt	Ikke tillatt	Ikke tillatt	Ikke tillatt	Ikke tillatt	Ikke aktuelt	Ikke aktuelt	Ikke aktuelt
Amfibie- og landgangsfartøy, redningsbåt	Tillatt i "svømme- område"	Ikke aktuelt	Ikke tillatt	Ikke aktuelt	Ikke tillatt	Ikke tillatt	Ikke tillatt	Ikke tillatt	Ikke aktuelt	Ikke aktuelt	Ikke aktuelt
Bivuakking/ leirslagning	Ikke aktuelt	Ikke aktuelt	Ikke tillatt	Ikke aktuelt	Ikke tillatt	Ikke tillatt	Ikke tillatt	Ikke tillatt	Ikke aktuelt	Ikke aktuelt utenom standplass	Ikke aktuelt
Helikopter, overflyvning	Bør unngås nov.-mai; hensyn til andefugl, 2)	Tillatt	Tillatt	Tillatt	Tillatt	Tillatt	Tillatt	Tillatt	Tillatt	Tillatt	Tillatt
Skogsdrift	Ifølge avtale mellom Statskog SF og Forsvarsbygg skal verdiklassifiserte områder eid av Forvaret unntas fra ordinær skogsdrift										
Inngrep i terrenget	Terreng og vegetasjon må ikke på- føres unødig skade.	Ikke aktuelt; båndlagt for naturvern- formål etter PBL	Ikke tillatt	Ikke tillatt	Ikke tillatt	Ikke tillatt	Ikke tillatt	Ikke tillatt	Ikke tillatt i det aller meste av omr., ifølge flerbruksplan	Ikke tillatt, ifølge flerbruksplan	Kun etter plan utarbeidet i samarbeid med botaniker

1) Tiurleik Løvåsen; det skal ikke forekomme militær aktivitet innen en radius på ca. 1 km i tiden fra 1. april til 15. mai.

2) Hensyn til sangsvaner som overvintrer, særlig fra nordre del av Løpsjøen og nordover.
Hensyn til ender på vårtrekk langs hele vassdraget, særlig i perioden 15. april – 20. mai.

RENA LEIR OG RØDSMOEN ØVINGSOMRÅDE

Naturtyper

- Myr (A)
- Kulturlandskap (D)
- Ferskvann (E)
- Skog (F)

OMRÅDENR	NATURTYPE KODE	VERDKLASSE
5	F 06	A
6	F 08	A
9	F 06	B
10	A 05	B
11	A 05	B
12	A 05	B
13	A 05	B
14	A 05	B
15	F 06	B
23	A 05	B
24	A 05	B
28	F 03	A
29	H 01	A
30	D 06	B
35	A 01	A
253	E 01	B

RENA LEIR OG RØDSMOEN ØVINGSOMRÅDE

Biologisk mangfold Naturtyper

Registreringer med lokalitetsnummer og naturtypekode som henviser til databasen Natur2000, hvor supplerende informasjon finnes.

Målestokk: 1 : 65 000

Tegnforklaring kart

- Grense rikosjettområde
- Grense leir og øvingsområde
- Vei
- Ledningstrase
- Blindgjengerfelt

Rutenett :
UTM EU89 (WGS84) sone 32
Hver rute = 1x1km

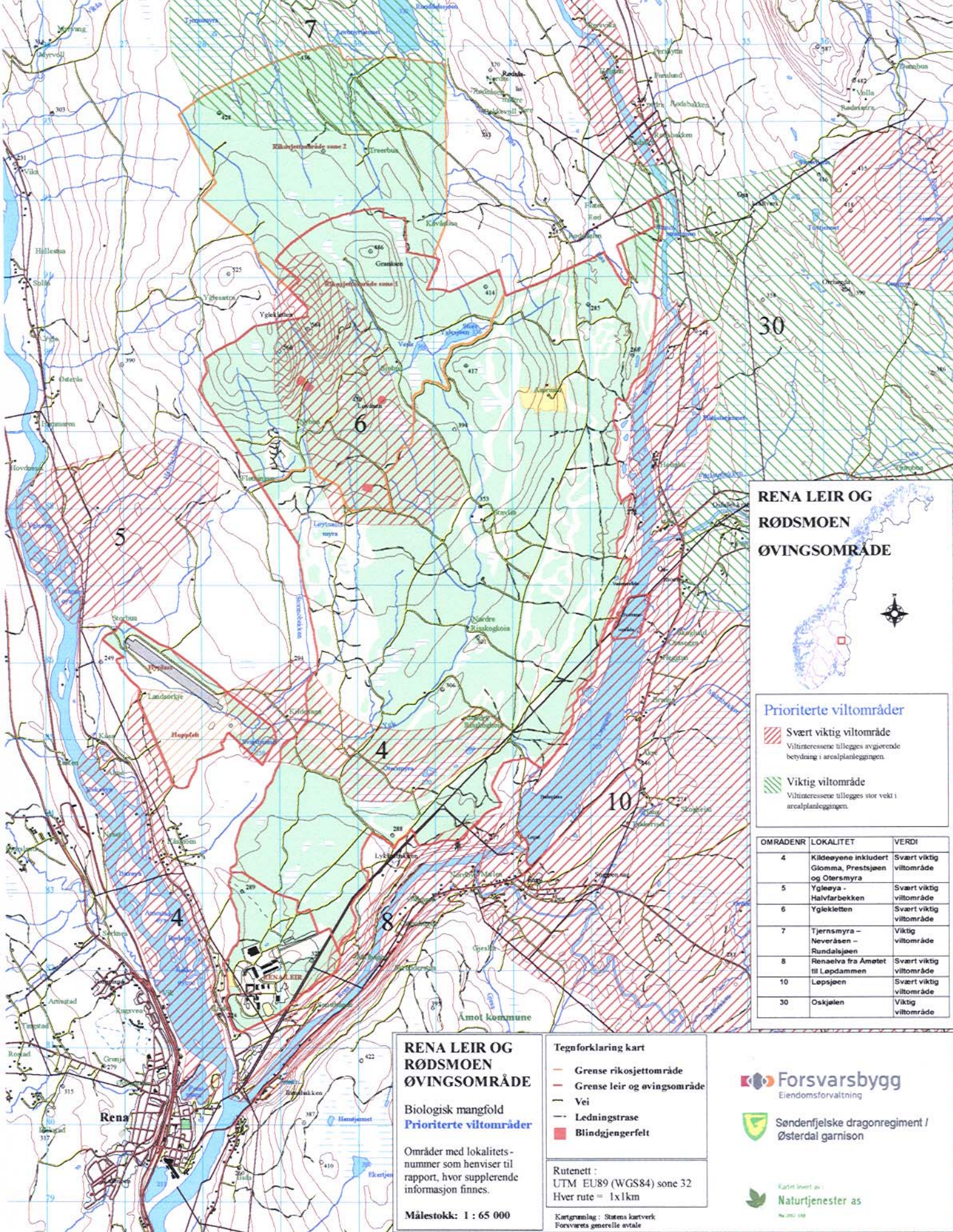
Kartgrunnlag : Statens kartverk
Forsvarets generelle avtale

Forsvarsbygg
Eiendomsforvaltning

Søndenfjelske dragonregiment / Østerdal garnison

Kartet levert av
Naturtjenester as

Mai 2012 108

RENA LEIR OG RØDSMOEN ØVINGSOMRÅDE

Prioriterte viltområder

- ▨ Svært viktig viltområde
Viltinteressene tillegges avgjørende betydning i arealplanleggingen.
- ▨ Viktig viltområde
Viltinteressene tillegges stor vekt i arealplanleggingen.

OMRÅDENR	LOKALITET	VERDI
4	Kildeøyene inkludert Glomma, Prestsjøen og Otersmyra	Svært viktig viltområde
5	Ygleeysa - Halvfarbekken	Svært viktig viltområde
6	Yglekjetten	Svært viktig viltområde
7	Tjernsmyra - Neveråsen - Rundalsjøen	Viktig viltområde
8	Renaelva fra Åmetet til Løpdammen	Svært viktig viltområde
10	Løpsjøen	Svært viktig viltområde
30	Oskjælen	Viktig viltområde

RENA LEIR OG RØDSMOEN ØVINGSOMRÅDE

Biologisk mangfold Prioriterte viltområder

Områder med lokalitetsnummer som henviser til rapport, hvor supplerende informasjon finnes.

Målestokk: 1 : 65 000

Tegnforklaring kart

- Grense rikosjettområde
- Grense leir og øvingsområde
- Vei
- Ledningstrase
- Blindgjengerfelt

Rutenett :
UTM EU89 (WGS84) sone 32
Hver rute = 1x1km

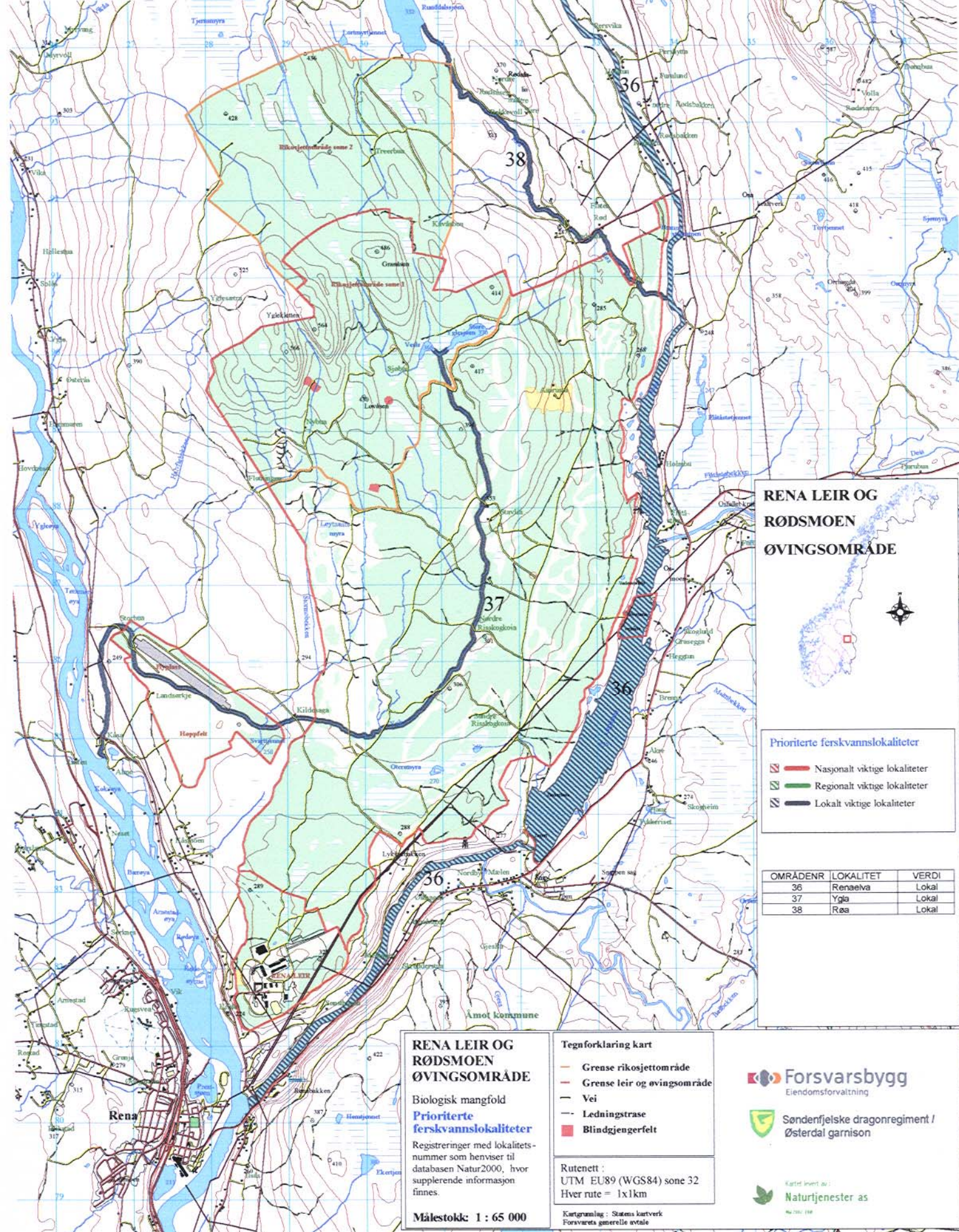
Kartgrunnlag : Statens kartverk
Forsvarets generelle avtale

Forsvarsbygg
Eiendomsforvaltning

Søndenfjelske dragonregiment / Østerdal garnison

Kartet levert av:
Naturtjenester as

Rev. 2011 138

RENA LEIR OG RØDSMOEN ØVINGSOMRÅDE

Prioriterte ferskvannslokaliteter

- Nasjonalt viktige lokaliteter
- Regionalt viktige lokaliteter
- Lokalt viktige lokaliteter

OMRÅDENR	LOKALITET	VERDI
36	Renaelva	Lokal
37	Ygla	Lokal
38	Røa	Lokal

RENA LEIR OG RØDSMOEN ØVINGSOMRÅDE

Biologisk mangfold Prioriterte ferskvannslokaliteter

Registreringer med lokalitetsnummer som henviser til databasen Natur2000, hvor supplerende informasjon finnes.

Målestokk: 1 : 65 000

Tegnforklaring kart

- Grense rikosjettområde
- Grense leir og øvingsområde
- Vei
- Ledningstrase
- Blindgjengerfelt

Rutenett :
UTM EU89 (WGS84) sone 32
Hver rute = 1x1km

Kartgrunnlag : Statens kartverk
Forsvarets generelle avtale

Forsvarsbygg
Eiendomsforvaltning

Søndenfjelske dragonregiment / Østerdal garnison

Kartet levert av:
Naturtjenester as

RENA LEIR OG RØDSMOEN ØVINGSOMRÅDE

Statuskart for Biologisk mangfold 2002

- A område, Svært viktig
- B område, Viktig

Forvaltningsråd

Tabel 1. Forvaltningsråd og utredninger på skiltene i de prioriterte områdene for biologisk mangfold. Tabell skrevet av: Forsvarsbygg, basert på opplysninger fra Søndenfjellske Dragonregiment / Østerdal Garnison.

	Skiltene til foto, tegning, utredning	Landbruk, hage, skog	Andre skiltene (Andel / Skilt)	Andre skiltene (Andel / Skilt)	Andre skiltene (Andel / Skilt)	Andre skiltene (Andel / Skilt)	Andre skiltene (Andel / Skilt)	Andre skiltene (Andel / Skilt)
1. Rensvassvatnet (naturvernområde)	0	0	0	0	1	1	1	1
2. Klensmoen (naturvernområde)	0	0	0	0	0	0	0	0
3. Øst for Klensmoen (naturvernområde)	0	0	0	0	0	0	0	0
4. Svarttjern / Klensmoen (naturvernområde)	0	0	0	0	0	0	0	0
5. Ottermyra (naturvernområde)	0	0	0	0	0	0	0	0
6. Myrer på Høyfjell (naturvernområde)	0	0	0	0	0	0	0	0
7. Sø for Sjøvannet (naturvernområde)	0	0	0	0	0	0	0	0
8. Sø for Sjøvannet (naturvernområde)	0	0	0	0	0	0	0	0
9. Løvmoen / Yngelkjetten (naturvernområde)	0	0	0	0	0	0	0	0
10. Yngelkjetten (naturvernområde)	0	0	0	0	0	0	0	0
11. Grensen / Løvmoen (naturvernområde)	0	0	0	0	0	0	0	0

RENA LEIR OG RØDSMOEN ØVINGSOMRÅDE Statuskart for Biologisk mangfold 2002

Svært viktige og viktige lokaliteter når naturtyper, vilt, rødlistearter og fersk- vannsøkologi vurderes samlet.

Målestokk: 1 : 65 000

Tegnforklaring kart

- Grense rikssjettområde
- Grense leir og øvingsområde
- Vei
- Ledningstrase
- Blindgjerfjell
- Områder med kjøreforbud
- Kjøreforbudet gjelder også A-områdene 5, 7 og 10

Rutenett : UTM EU89 (WGS84) sone 32 Hver rute = 1x1km

Kartgrunnlag : Statens kartverk Forsvarets gamle avtale

Forsvarsbygg Eiendomsforvaltning

Søndenfjellske dragonregiment / Østerdal garnison

Kartet levert av: Naturtjenester as